

KULTURSTIK

PILOTNI PROJEKT
UVAJANJA NOVIH,
SODOBNEJŠIH VSEBIN
IN METOD KULTURNO-
UMETNOSTNE VZGOJE
V KURIKULE
OSNOVNIH ŠOL

ZBORNİK

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost

OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

O PROJEKTU

KULTURSTIK SO IZVEDLI

Vodja projekta: Jelka Slukan
Koordinatorica projekta: Katarina Slukan
Sooblikovalka programa: Urška Jež
Poslovna sekretarka projekta: Brigita Udovč
Koordinatorice: Mateja Bogovič Fifnja, Mojca Jevšnik, Natalija Lampič, Natalija Orlič, Danica Prnaver, Mojca Tomše Žibert, Urška Tušar, Romana Zorko, Biserna Židom
Nosilka projekta: OŠ Sava Kladnika Sevnica
Partnerji: OŠ borcev za severno mejo Maribor, OŠ Brežice, OŠ Jožeta Gorjupa Kostanjevica na Krki, OŠ Ledina, OŠ Mirana Jarca Črnomelj, OŠ Prestranek, OŠ Raka
Zunanji partnerji: Bunker, zavod za organizacijo in izvedbo kulturnih prireditev, Društvo za oživljanje zgodbe 2 koluta, Kinodvor

WWW.KULTURSTIK.SI

ZAHVALA

Nevenki Koprivšek in ekipi Bunkerja: Mojci Jug, Maji Vižin, Suzani Kajba, Liljani Briški, Tamari Bračić Vidmar in Samu Selimoviću; Dragu Slukanu; Nadi Požar Matijašič; vsem sodelujočim umetnikom, še posebej Branku Potočanu, Goranu Bogdanovskemu, Dejanu Srhoju, Dragani Alfirević, Anni Nowicki, ekipam Kinodvora, Stripburgerja, Cirkokroga in Vzgojno-izobraževalnega programa animiranega filma Slon, skupinama Betontanc in Silence, Andreji Kopač in Roku Vevarju; ravnateljicam in ravnatelju partnerskih osnovnih šol, njihovim računovodkinjam in poslovnim sekretarkam ter vsem sodelujočim učiteljem in učencem.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete: 3. Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja; prednostne usmeritve 3.1 Razvoj kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja 2007-2013.

KAZALO

6 UVOD

18 LOGOTIP

22 FILM

34 GLEDALIŠČE

48 DELAVNICE

58 FESTIVAL

64 ZAKLJUČEK

76 ABSTRACT

UVOD

KULTURSTIK. VEČKRAT SEM SE VPRAŠAL, KAJ TA BESEDA DEJANSKO POMENI ...

» Kulturstik. Večkrat sem se vprašal, kaj ta beseda dejansko pomeni. Kultur ... nekaj kulturnega, to razumem. Stik ... nek stik, kot pri elektriki, neko navdušenje, vzpodbuda. In resnično, ja, projekt Kulturstik je vzpodbuda za nas učence. Spodbuda, da bi se začeli ukvarjati s kulturo, morda cirkuškimi atrakcijami ali stripom, morda s sodobnim plesom ali animacijo. Projekt Kulturstik je bil res dober projekt, saj smo v njem delovali bolj sproščeno. Veliko smo se naučili, nekaj od tega pa pokazali 14. aprila 2010 v Sevnici, kjer smo ponosno predstavili svoj kraj z akrobatskimi vložki, ki so jih usvojili naši učenci na delavnicah v okviru tega projekta. Predstavile so se vse sodelujoče šole, program v dvorani je bil raznolik in zanimiv, naša ravnateljica, gospa Melita Skušek in spremljajoči učitelji (Mojca Jevšnik, ki je bila koordinatorica projekta, Metka Povše in Ervin Felician) pa so bili ponosni na našo predstavitev in spodobno obnašanje.

Spoznali smo, da kultura ni samo slikarstvo, glasba, kiparstvo in kulturno obnašanje, ampak je kultura prisotna tudi v cirkusu, sodobnem plesu, animaciji, stripu in še mnogih na videz kulturnih dejavnostih. Menim, da je bil projekt Kulturstik odlična priložnost, da bliže spoznamo delo striparjev, akrobatov, plesalcev in animatorjev. Nikoli se ne ve, če morda ne bo kdo izmed nas postal eden izmed njih. Tudi učenci smo k stvari pristopali bolj sproščeno in se voljno lotili dela, saj smo bili res dobro motivirani in organizirani s strani gostujočih mentorjev.

Upam, da bo v prihodnje še veliko tako dobrih, sproščenih in ustvarjalnih projektov. Za konec pa še: »Kultura je lahko raznovrstna in enostavna, njen odmev pa je lahko neskončen!« In pri tem projektu je gotovo bil.

JAKOB PILETIČ
8. RAZRED, OŠ JOŽETA GORJUPA
KOSTANJEVICA NA KRKI

VSAKA POT SE ZACNE S PRVIM KORAKOM

Kulturstik smo naredili ime projektu, ki ga je februarja 2009 spričo odobrenih sredstev Ministrstva za šolstvo in šport in Evropskega socialnega sklada začelo izvajati osem osnovnih šol pod vodstvom OŠ Sava Kladnika Sevnica in se je iztekel oktobra 2010. Vključenih je bilo 596 učencev zadnje triade in več kot 65 učiteljev različnih predmetov. Vsebinsko so odločno zaznamovali zunanji partnerji, kulturne ustanove z različnimi, a izrazitimi profili: Bunker, ki deluje v polju sodobnih scenskih umetnosti, Kinodvor, najpomembnejši art kino pri nas, Društvo za oživljanje zgodbe 2 koluta s poslanstvom, predanim animiranemu filmu, kasneje pa so se nam pridružili še Cirkokrog – slovensko združenje za cirkuško pedagogiko, mojstri stripa iz Foruma Ljubljana ter plesalci in koreografi sodobnega plesa.

Skupaj smo oblikovali program, katerega jedro je uvajanje sodobnejših, estetsko zahtevnejših in družbeno angažiranih umetniških vsebin. Te so si sledile z načrtnim stopnjevanjem: od bolj znanih, prepoznavnih tem in umetniških izrazov do bolj zahtevnih, redkeje vidjenih vsebin in oblik; od opazovanja in urjenja v vlogi gledalca do aktivnega ustvarjalca.

Za uvod smo sestavili kratko predavanje in ga predstavili v vsakem razredu posebej. S kratkimi, med seboj zelo različnimi odlomki predstav in animiranih filmov smo poskušali prikazati umetniške zvrsti, s katerimi se ukvarjamo sodelujoče kulturne ustanove. Odziv učencev nas je prav presenetil: toliko čustev, toliko vprašanj,

med njimi pa tudi nekaj zelo globokih odgovorov, nismo niti najmanj pričakovali.

Za učitelje, ki naj bi se intenzivneje vključili v projekt, smo organizirali enodnevni seminar, na katerem smo osvetlili posebnosti projektne procesa v primerjavi z ustaljenim delom učitelja. Delavnici sodobnega plesa in animiranega filma pa sta učiteljem omogočili vstop v svet umetnosti, ki smo ga zajeli v projektu, na lastni koži. Zanimivo nas je bilo opazovati, kako smo se polni zadržkov in nelagodja prestopali na začetku, ob koncu pa sta nam ude vidno zmeščala sproščenost in vedrina. Dejstvo, kako zelo je v šolah prezrto področje gibanja in doživljanja, še posebej med učitelji, nas je presunilo, tako da so nekatere od udeleženk ta dan imenovala prelomen, seminar pa revolucionaren. Vsi smo se strinjali, da smo bili priča neprecenljivim orodjem skupinske dinamike in lastnega delovanja. Uvodnemu delu je sledil ogled filmov v ljubljanskem Kinodvoru. Vsaka šola si je iz njihove ponudbe sama izbrala film in vnaprej prejela paket pedagoškega gradiva. Poleg strokovno vodenih pogovorov po projekciji so bili učenci deležni tudi kratke zgodovine nastanka filma in skoka med kolute v projekcijsko kabino filmskega operaterja. Na šolah so iz strahu »pred novimi, zahtevnejšimi vsebinami kvalitetnih filmov« potekale intenzivne medpredmetne priprave in kasneje obravnave. Vse skupaj se je seštelo v poglobljeno doživetje tako vsebine kot forme in splošno zadovoljstvo ob izbranih filmih na koncu. Vajo gledalca smo ponovili v Stari mestni elektrarni – Elektro Ljubljana s sodobno gledališko predstavo *Show Your Face!*. Sicer zahtevna, družbeno angažirana vsebina, potopljena v temačno vzdušje, je bila izjemno dobro sprejeta. Gledališka intenzivnost, polna glasbe in odrskih učinkov, je otroke navdušila, težja »berljivost«

pa malo zmedla, zato so učitelji po vrnitvi domov namenili veliko pozornosti pogovorom o vsebini, izmenjavi mnenj in dilem. Predstavo smo pospremili z desetimi različnimi pogovori in kratkimi praktičnimi delavnicami, ki so jih vodili ustvarjalci sami. Svoje delo so predstavili tudi tisti, ki jih običajno ne vidimo na odru: oblikovalca svetlobe in zvoka, kritik in publicistka, producentka, kostumografka, koreograf ... Pogovori so zaradi neposrednega stika z umetniki naredili na učence poseben vtis, jim omogočili vpogled v kompleksnost umetniških del in tako dali obisku v gledališču piko na i.

V naslednji fazi smo se sami lotili ustvarjanja. Na delavnicah animiranega filma, sodobnega plesa, cirkusa ter stripa, ki so potekale po dva dni na vsaki šoli, so se učenci seznanjali s tehnikami in načini dela posameznih zvrsti. Ustvarjalni proces so zaokrožili z manjšo stvaritvijo, s katero so se na koncu predstavili ostalim na šoli.

Delavnice, ki so bile med seboj po naravi dela zelo različne, so pozele vsesplošen uspeh. Pripišemo ga lahko izbranim področjem in kakovostnim zunanjim mentorjem ter njihovi zavzetosti. Ti so tudi učno manj spretnim omogočili, da se dokažejo.

Z osvojenim znanjem in navdihom se je delo nadaljevalo v manjših skupinah. Vsaka šola je namreč pripravila kratko uprizoritev za zaključni festival v Sevnici. Nekaterim so na pomoč priskočili mentorji delavnic, nekateri pa so se izziva lotili sami. Na festivalu Kulturstik, 14. aprila 2010, smo se zbrali skoraj vsi udeleženci projekta, da smo drug drugemu predstavili rezultate dela: razstavo stripov, serijo nastalih animiranih filmov in kratke predstave, ki so se razvile iz delavnic sodobnega plesa, cirkuških veščin in ostalih disciplin projekta.

S tem se je program za učence zaključil.

Za simboličen konec smo jih še enkrat obiskali, z zabavnim kvizom pa preverili njihova doživetja in zaokrožili novo znanje. Odgovori otrok so po eno- in polletnem procesu pričali o svežih vsebinah, temah, ki so jih izzvale, mentorjih, ki so jih navdušili, in celovitosti izkušnje, ki jim je omogočila posamezne elemente med seboj povezati v smiselna in kompleksna lastna spoznanja.

KATARINA SLUKAN
KOORDINATORICA PROJEKTA

ZACETEK JE BIL ZELO NENAVIDEN

KVALITATIVNI CILJI

Uvod bom začela kar s cilji, ki so bili postavljeni v tem projektu.

- Razvijanje kroskurikularnega dela v kulturno-umetniški vzgoji;
- oblikovanje projektnega načrta, ki bi lahko služil kot osnova za načrt spremembe šolskega kurikula;
- približevanje kulturno-umetnostne vzgoje pedagogom;
- spodbujanje vzpostavitve trajno aktivne mreže kulturnih koordinatorjev na šolah;
- spodbujanje rednega sodelovanja med kulturnimi ustanovami in šolami pri zagotavljanju kakovostnih vsebin in pri oblikovanju pedagoških gradiv.¹

Začetek tega projekta je bil zelo nenavaden in tudi moje sodelovanje v njem kot koordinatorke na naši šoli. Na uvodni konferenci avgusta 2008 je ravnateljica omenila, da je našo šolo prijavila v kulturni projekt in da bom koordinatorica, v kolikor bo potrjen s strani Ministrstva za šolstvo in šport ter Evropskega socialnega sklada. Nihče od pedagoških delavcev, tudi jaz, se ni preveč vznemirjal, saj je bilo okrog tega vse preveč če-jev. No, pa so se ti če-ji počasi razblinili in tako sva se januarja 2009 z ravnateljico odpeljali v Sevnico na Osnovno šolo Sava Kladnika, ki je bila glavna koordinatorica projekta. Tam smo se zbrale ravnateljice in koordinatorice osmih osnovnih šol Slovenije (OŠ Sava Kladnika Sevnica, OŠ Brežice, OŠ Jožeta Gorjupa Kostanjevica

na Krki, OŠ Raka, OŠ Ledina iz Ljubljane, OŠ Mirna Jarca Črnomelj, OŠ Prestranek, OŠ borcev za severno mejo Maribor), se med seboj predstavile in spoznavale ter skupaj razmišljale, kaj nas čaka v dvoletnem projektu Kulturstik. Ravnateljica OŠ Sava Kladnika Sevnica, Jelka Slukan, nam je povedala, da bo v tem projektu njihova šola nosilka in prijaviteljica projekta, ki bo težil k vključevanju kulturne vzgoje v izvedbene kurikule in dvigu ravni kulturne pismenosti otrok, ki se bodo vključili v projekt. Nato je sledila vsebinska, organizacijska predstavitev projekta, ki sta ga predstavili glavna koordinatorica, Katarina Slukan, in njena sodelavka, Urška Jež.

KVANTITATIVNI CILJI

Projekt je vključeval naslednje kvantitativne cilje:

- vključuje vsaj 500 otrok iz različnih regij po Sloveniji;
- izobraževanje in sodelovanje vsaj 65 mentorjev različnih predmetov in predznanj;
- vzpostavitev mreže šol in kulturnih ustanov;
- nastanek spletne strani za izmenjavo idej ter ustvarjalnih otroških izdelkov.¹

IZOBRAŽEVALNI CILJI

- Približevanje umetnosti otrokom in mladim;
- dvig ravni kulturnih kompetenc in pismenosti;
- nastanek novih interdisciplinarnih kulturnih vsebin, ki jih bodo idejno zasnovali, načrtovali in izvedli otroci s pomočjo znanj, pridobljenih v projektu;
- pridobitev novih znanj s področja sodobnih tehnologij in medijev;
- spodbujanje ustvarjalnosti in želje po pridobivanju novih znanj in kompetenc;
- razvijanje sposobnosti reflektirane presoje in umeščanja kulturnih vsebin;

- razvoj sposobnosti suverene artikulacije posameznika in skupine skozi različne umetniške žanre;
- spodbujanje razvijanja in prepričljivega posredovanja lastnih mnenj;
- razvijanje sposobnosti povezovanja znanj, pristopov in metod iz različnih tehničnih disciplin in kulturnih polj;
- spoznavanje kulturnih ustanov.¹

VZGOJNI CILJI

- Dvig zavesti o pomenu jezika kot temeljne kulturne komponente;
- dvig etične zavesti in spoštovanja drugačnosti;
- pridobivanje socialnih znanj in spretnosti s področja skupinskega dela;
- visoka stopnja soodločanja učencev;
- uravnoteženo razvijanje emocionalnega in kognitivnega delovanja posameznika;
- razvoj zdrave in kritične samozavesti mladih, kot nujnega pogoja za suvereno, samostojno življenje tako v javni kot intimni sferi.¹

Na začetku sem bila kar malo zbegana, saj sem na šoli v vlogi svetovalne delavke in se takoj nisem videla še v dodatni vlogi glavne koordinatorke tega projekta na naši šoli, čeprav so mi bili postavljeni cilji vseč. Potolažili so me, saj so mi povedali, da bomo imeli tudi izobraževalne seminarje za pedagoške delavce in koordinatorje. Prav tako pa bodo skrbeli za pedagoško gradivo, ki bo potrebno za učence in seveda bodo po elektronski pošti vedno na voljo. Prav tako so izvedli predstavitev projekta za učence na šoli z video projekcijo, res zanimivo.

Uvodni seminar za učitelje smo imeli že 10. marca 2009 in sva se ga udeležili s kolegico slavistko Klaro Napast. Predstavili so nam polja umetnosti

in vsebine, ki jih program zajema. Pripravili so nam informativno in metodično gradivo o izvedbi projekta. Povedali so mi, da moram kot vodja projekta na šoli poskrbeti za:

- organizacijo projektnega tima;
- redefinicijo ciljev projekta, opredelitev aktivnosti projekta in nosilcev aktivnosti;
- opredelitev in dodelitev odgovornosti za izvedbo nalog;
- izdelavo mrežnega plana;
- identifikacijo kritičnih točk na projektu in izdelavo plana aktivnosti za njihovo preprečitev.²

Vloga je bila kar zahtevna, a s pomočjo vodstvenih delavk in angažiranih učiteljic na šoli je šlo.

Drugi del seminarja je bil namenjen še večji osebni angažiranosti. V enem delu smo imeli sodobni ples pod vodstvom Gorana Bogdanovskega, ki je priznan in izkušen pedagog, in sicer vodi plesno organizacijo Fičo balet. Popeljal nas je v doživljajne energije telesa skozi različne teme:

- Odkrivali smo tri temeljne centre v telesu: razumski, emotivni, motorični oz. intuitivni (naj bi jih bilo pa še več).
- »Čista informacija« ali »Če je tebi jasno, kam greš, je vsem jasno, kam greš«.
- Med vzratnim sprehajanjem smo odkrivali strah, trd, oglat občutek in ga poskušali zmehčati s »praznjenjem telesa«.
- Vztrajno in intenzivno tresenje rok in občutenje energije v dlaneh, »balonu« pred nami.
- Vaja zaupanja v dvojico z zaprtimi očmi, v kateri se vzpostavlja polje zaupanja, ki je vedno nekje vmes, med obema, brez hierarhije.
- »Odloči - reagiraj«, trening instinkta, odločitve, ki ni posledica premisleka, ampak neposredno instinkta.
- »Mreža« - ali lahko deluje skupina brez vodje?

Iz zgoraj navedenega lahko sklepate, da v delavnici ni šlo za učenje določenih plesnih korakov, ampak predvsem za komunikacijo s telesom in gibom. Skušali smo si dovoliti poskusiti in raziskovati nekaj novega.

To je bila izjemna izkušnja, ki se zelo težko zapiše, ker je vse na čutenju lastne energije in energije ljudi, ki so v dvorani in skupaj sodelujejo.

V drugem delu smo se posvetili ustvarjanju animiranega filma, kjer smo uporabili program Monkey jam in web kamero.

Ste se kdaj vprašali, kako nastane animirani film? Kaj vse je potrebno, da nastane? Priznam, da se do tega seminarja nisem preveč ukvarjala s tem. No, pa sva se s kolegico Klaro podali v svet animacije in ustvarili dvominutni filmček o prebujanju pomladnega zvončka. Srce se

nama je kar odprlo in ideje so sproti prihajale in za trenutek sva bili v svetu čarovnije in veselja. Pri tem sta nam pomagali Hana Repše in Urška Jež iz Društva za oživljanje zgodbe 2 koluta. Iz vsake šole so koordinatorke s svojimi sodelavci posnele filmček. Zanimivo je bilo, kako je vsaka skupina za izdelavo izbrala svoj medij (material, ki ga je potem uporabila za animacijo). Spoznala sem, da je animirani film očarljiva in specifična umetniška smer, ki s svojo filmsko, likovno in glasbeno govorico omogoča ustvarjalcu oživetiti neomejeno domišljijo, gledalcu pa ponudi misel za razmislek ali zgodbo za občutenje. Res super! Prepričala sem se, da risanke, če so dobre, niso samo za otroke.

Na ta način smo si pedagoški delavci, vsaj delno, uspeli ustvariti predstavo, kaj vse bomo počeli v nadaljevanju projekta.

Skozi izobraževanje v delavnicah sodobnega plesa in animiranega filma smo imeli še poudarek na načrtovanju projekta, kjer sem si konkretno odgovarjala na vprašanje: kdo-kako-kdaj

bo sodeloval v Kulturstiku. Tako opremljeni sva se vrnila na šolo, kjer smo izdelali individualni načrt za sodelovanje v projektu.

Za zaključek bi podala še eno misel, ki me spremlja ob tej refleksiji na izobraževanje pedagoških delavcev v projektu Kulturstik. V današnjem času je kakovost odnosa med odraslimi in otroki odločilnega pomena. Otroci in mladostniki niso več tako poslušni kot nekoč. V odgovorne, ustvarjalne in kulturne ljudi se bodo razvili le, če bodo v stiku z odgovornimi, ustvarjalnimi in kulturnimi odraslimi.

BISERNA ŽIDOM
SVETOVALNA DELAVKA
OŠ BORCEV ZA SEVERNO MEJO MARIBOR

Viri:

1 Prijavnica za projekt (2008). Sevnica: OŠ Sava Kladnika Sevnica. (osebni vir, januar 2009).

2 Jež, U. (2009). *Vodenje projekta*. Gradivo z uvodnega seminarja za učitelje. Sevnica: OŠ Sava Kladnika Sevnica. Dosegljivo na <http://www.kulturstik.si>.

UVODNI SEMINAR ZA BODOČE MENTORJE V PROJEKTU KULTURSTIK

» *Izkušnja plesne delavnice Kulturstika posamezniku odpira vprašanja o poznavanju lastne notranje biti – ali se slišim in čutim v globino? Daje odgovore na izkustveni ravni – ali se v svojem telesu počutim svobodno? Skozi aktivnosti se poraja čutenje valovanja, utripanja, trepetanja, lahкости, togosti, krhkosti ... preplet energije, sinergije.*

JANJA FLISEK BALOG
UČITELJICA LIKOVNE VZGOJE, OŠ SAVA KLADNIKA SEVNICA

» *Zame že sama misel na gib, ples ali gibalno izražanje spodbudi veliko zanimanje oziroma vznemirjenje. Zato sem se tovrstne delavnice z veseljem udeležila in moram priznati, da je moja pričakovana izpolnila. Pri animiranem filmu sem se pustila presenetiti, saj sem se s to dejavnostjo srečala prvič. Menim, da je bilo delo zelo zelo zanimivo, saj nas je spodbudilo k ustvarjalnosti in iznajdljivosti posameznika, hkrati pa smo morali delovati kot skupina. Vesela sem, da sem se tega izobraževanja udeležila in na ta način bolje spoznala sebe in druge.*

POLONCA GAČNIK
UČITELJICA RAZREDNEGA POUKA, OŠ SAVA KLADNIKA SEVNICA

10. februarja smo v OŠ Sava Kladnika Sevnica izvedli uvodni seminar za bodoče mentorje, sodelujoče v projektu Kulturstik. Iz našega kolektiva smo se seminarja udeležili štirje sodelavci. Napovedani aktivnosti sta bili sodobni ples in delavnica animiranega filma. Ker je bilo priporočeno, da se seminarja udeležimo v športni opremi, se je v nekaterih takoj

zbudila zadrega, kaj se bo dogajalo? In res! Prvo delavnico je vodil plesalec Goran Bogdanovski. Verjetno zaradi mladosti je sprva čutil nezaupanje nekaterih udeleženk, a iz minuto v minuto se je nezaupanje spreminjalo v smeh, dotik, prijaznost, izražanje čustev na vsakomur lasten način. Prijetno!

Druga delavnica pa nam je širila obzorje v smislu animacije. Ogledali smo si različne primere domiselnih kratkih animiranih filmčkov, se srečali z digitalno tehnologijo in programi, ki so potrebni za računalniško animacijo, in končno sami ustvarili animacijo na temo Pomlad. Naša četvorka se je odločila prikazati, kako se v pomladanskem soncu stopi snežak, ob njem pa raste zvonček, ki ga obišče črviček. Uskladili smo mnenja in se zelo zabavali, ko smo morali posneti zelo veliko fotografij, ki smo jih potem s programom povezali za pet sekund animiranega filma. Ugotovili smo, kako pomembna je vsaka posamezna podrobnost, kako lušno je delati, če se ob delu zabavamo, in kako veliko dela je potrebnega za čisto kratko animacijo.

Prepričana sem, da je uvodni seminar zelo lepo uspel. Tudi za učence so bile predvidene takšne aktivnosti. Mislila sem si, če jih bodo znali zunanji sodelavci tako zmotivirati, kot je Goran nas, sem prepričana, da bodo vsi zadovoljni.

Tudi animacijska delavnica je samo zasnova za pot, ki so jo v nadaljevanju projekta prehodili učenci pod vodstvom mentorja. Učenci, predstavniki razredov, ki bodo v nadaljevanju širili idejo in tovrstno znanje v svojih krogih, so se dobili z učiteljem, ki mu je animacija najbolj »sedla«, in si ogledali program, delo z njim, in naredili čisto kratek animirani »izdelek«. Bil jim je

všeč. Bi pa potrebovali še več kamer, da bi lahko sodelovalo več učencev.

Sodobni ples in animacija kot načina izražanja sta vsekakor manj poznana, manj realizirana v osnovni šoli. Prepričana pa sem, da bi/bodo ob primernem vodenju učenci ti dve umetnosti vzeli za svoji in tudi na ta način marsikaj izrazili, ustvarili.

Oba načina sodobne umetnosti bi se dala uvrstiti v kurikulum. Sodobni ples pri razrednih urah (socializacija), pri športni, glasbeni, likovni vzgoji, v okviru športnih, kulturnih dni, kot sprostitvene tehnike pri katerikoli uri ... In animacije bi se lahko posluževali vsi udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa za motivacijo, aktualizacijo, poustvarjanje, preverjanje, če bi le imeli dovolj znanja in časa.

DANICA PRNAVER

UČITELJICA SLOVENSKEGA IN ANGLEŠKEGA JEZIKA
OŠ SAVA KLADNIKA SEVNICA

IZBIRA KULTURNO-UMETNOSTNIH PODROČIJ: INTERDISCIPLINARNOST IN SODOBNOST

SODOBNO?!

Najbrž ne boste presenečeni, če vam rečem, da so skoraj vsi sodelujoči učitelji na začetku ob omembi besedne zveze sodobna umetnost vsakokrat prebledeli. Že res, da je sodobna umetnost mnogim neznanka, saj jo, z nekaj izjemami, lahko srečamo le v Ljubljani. In to ne glede na področje, pa naj bo likovno, uprizoritveno ali literarno. Zato tudi ni čudno, da jih v šolah tako rekoč ni. Toda pomanjkanje dostopnosti v resnici še vedno ne pojasni strahu pred njo. Njen čar pa sploh ostaja neznan.

Mogoče pa sodobne zvrsti umetnosti sploh niso posebne zvrsti, ampak prej poimenovanje za vse prakse, ki ravno to nočejo biti - užete v zvrst, ampak svobodne, da preizkušajo, kombinirajo, si izmišljajo izrazna sredstva, da bi z njimi učinkoviteje pokazale na aktualne, a »prezrte« teme okoli nas. Sodobne so ravno zato, ker raziskujejo svet, v katerem živimo sedaj, in o njem komunicirajo z nami, publiko, na način, kakor mislimo sedaj.

Ker gre pri umetnosti vselej za dialog z družbo, pa naj bo kritika ali njena propaganda, nas sodobno v umetnosti najbolj neposredno nagovarja. Se mar v tem skriva srčika strahu? Sredstva, ki jih uporablja, in vsebine, o katerih govori, so v vsakdanjem življenju nenehno prisotne, obenem pa zelo redko deležne posebne refleksije. Obravnavati jih pomeni razvijati vsesplošno pismenost, tudi ali predvsem medijsko, ki jo

potrebujemo za soočanje z današnjo kompleksnostjo sveta.

INTERDISCIPLINARNO

Tudi mi, ki smo snovali in izpeljali projekt, se strinjamo s splošnim mnenjem, da bi idealno zasnovana kulturno-umetnostna vzgoja morala omogočati stik z najrazličnejšimi izraznimi jeziki in vsebinami.

Ker smo projekt navsezadnje morali zamejiti v skladu z njegovimi finančnimi in organizacijskimi danostmi in nismo mogli vključiti čisto vsega, kar je sicer vredno pozornosti, je pri vsebinski zaokrožitvi zmagala težnja po ponudbi tistega, česar v šolah niso vajeni s področij, ki jih pokrivamo sodelujoče ustanove: uprizoritvene umetnosti (gledališče, ples/gib, cirkuška akrobatika), vizualne umetnosti (animacija, strip), filmska umetnost, posredno pa tudi glasba in bralna kultura (strip, spletna pismenost). Pri izbiri posameznih umetniških del pa nas je vodil kriterij kvalitete, umetniške prepričljivosti in odstopanja od ustaljenih načinov znotraj svoje zvrsti.

Čeprav je strip del učnega načrta pri likovnem snovanju, s filmi in animacijami pa se srečujemo pri slovenščini v okviru filmske vzgoje, sicer pa vsakodnevno preko televizije, ostajajo ta področja v umetniškem smislu prezrta. Stripa pri pouku skoraj nihče ne obravnava kot celostnega grafično-literarnega dela in je zato izvzet iz slovenskega jezika in drugih predmetov. Animacija predstavlja otroške risanke, njihovo raznovrstnost pa, tako kot pri filmih, vse bolj izpodriva ameriška komercialna produkcija. Skupinski ogledi sicer pomenijo dragocene kulturne izkušnje, vendar so zaradi ekonomizacije omejeni na lokalne kinematografe in bližnja gledališča, obravnava pri pouku pa doseže le raven diskusije o vsebini.

Najbolj zanimive v tem smislu so se nam spet zdele sodobne oblike, ki pogosto presenečajo z drugačnimi rabami že znanih umetnostnih orodij ali »izumljanjem« novih. S preizkušanjem različnih umetniških praks namreč največkrat najbolj neposredno doživimo njihovo izrazno moč in kreativni potencial. Včasih šele takrat začnemo misliti o njih, se spraševati, zakaj so se umetniki v določenem trenutku odločili za določeno tehniko in kaj se je zaradi nje zgodilo z vsebino.

Načrtno smo se odločili, da bomo pri obravnavi posameznih umetniških del posebej opozorili na mešanje različnih polj in vzpostavljali njihovo primerjavo. Sodobna umetnost je ravno zaradi težnje po inovativnosti pogosto interdisciplinarna. Nekatera polja, kot na primer film in gledališče, pa so to že v osnovi. Učencem smo želeli na več načinov omogočiti vpogled v spekter elementov, ki sestavljajo gledališče ali film, da bi imeli priložnost videti, kako se posamezni segmenti združujejo v celoto in na kako različne načine se morajo posamezni ustvarjalci ene predstave lotiti iste zgodbe.

Vseskozi smo vztrajali na kompleksnem in poglobljenem pristopu, kjer medsebojna primerjava različnih elementov omogoča temeljitejše razumevanje posameznih področij in uvid v strukturo celotnega sistema.

METODOLOGIJA

Če od nas pričakujete didaktične pripomočke in druge recepte, boste morda razočarani. V projektu, ki je izrazito procesno zastavljen, so osnovni principi, ki ga definirajo, celo odločilnejši od posameznih oblik dela.

Jedro vsakega procesa je kontinuiteta. V Kulturstiku smo isto skupino otrok peljali skozi sistematičen pristop od gledalca do ustvarjalca,

od manj do bolj zahtevnih vsebin in izrazne forme. Kontinuiteta je omogočila, da so se izkušnje posameznih aktivnosti med seboj nadgrajevale v kompleksno in urejeno celoto. Učenci so tako dobili priložnost vsebine med seboj povezovati, primerjati in poglobljati.

Drugi princip, ki smo mu sledili in se je izkazal kot nedvomna prednost na več ravneh, je bil sodelovanje z zunanjimi strokovnjaki. Vse umetniške vsebine projekta so bile izbrane in vodene s strani umetnikov in drugih kulturnih delavcev, ki imajo v primerjavi z učitelji povsem drugo percepcijo. Njihovih odločitev niso vodili pedagoški cilji, pač pa kriterij umetniške kvalitete. Zato je prišlo do srečanja z vsebinami, ki bi se pedagoškim delavcem mogoče zdele prezahtevne za učence spričo njihove neposrednosti, aktualnosti ali kompleksnosti.

Medtem ko so umetniki skrbeli za umetniško plat projekta, so imeli učitelji nalogo te vsebine in postopke po šolsko ovrednotiti, osmisliti, povezati in vplesti v program posameznih predmetov. Ločitev vlog med umetniki in učitelji je omogočila tudi njihovo optimalno udejanjenje. Učitelji so se izkazali v didaktičnih spretnostih in v skupnem spoznavanju novega utrjevali odnos z učenci, umetniki pa so prispevali ravno tisto, v čemer so se učitelji počutili najbolj šibke: poznavanje umetniškega.

Učenci so preko zunanjih mentorjev dobili priložnost avtentičnega in celostnega srečanja ne le z načini dela, ki so lastni umetniški kreaciji, ampak z umetniki kot osebnostmi, z njihovim načinom mišljenja, vrednostnim sistemom, vedenjskimi in komunikacijskimi vzorci. Seveda so bili gostujoči umetniki učencem veliko zanimivejši in so vzpostavljali povsem drug odnos z njimi kot učitelji v običajni šolski situaciji. Učitelje pa je dejstvo, da so vsebine izbirali in

vodili zunanji sodelavci, postavljalo v nov položaj, bistveno bolj enakovreden učencem. Pozicija opazovalcev jih je spodbudila, da so toliko bolj skupaj spoznavali, odkrivali, se navduševali in kritizirali.

Tretji in zadnji princip, h kateremu smo se zavezali v Kulturstiku in so ga narekovali razpisni pogoji sami, je bila povezanost v mrežo. Šole, ki so sodelovale, so med seboj zelo različne, nekatere majhne iz vaških okolij, nekatere iz redkih slovenskih urbanih središč, druge iz večjih krajevnih centrov. Tudi s področnega vidika nam je uspelo ujeti pestrost: čeprav večina naših šol spada pod širšo dolenjsko regijo, so bile zastopane tudi primorska, štajerska in osrednjeslovenska regija. Vse šole, ne glede na velikost ali območno pripadnost, pa so šle skozi isti proces. Z vidika projekta smo skozi takšno povezovanje lažje opazovali razlike, ki bi se pojavljale zaradi različnih šolskih okolij, po drugi strani, morda še bolj pomembno, pa je bila možnost medsebojnega primerjanja, ki jo je mreža ponujala učencem in učiteljem. Glede na to, da je večini sodelovanje v projektu pomenilo vstop v nov, še neznan svet, jim je takšno primerjanje omogočalo vzpostavitev kriterijev in izhodišč za lastno umestitev vanj. Mreženje torej nudi neke vrste psihološko stabilnost, okostje za vzpostavljanje identitete. Po drugi strani pa pomeni tudi zelo konkretno izmenjavo izkušenj, znanj, tehnik dela in didaktičnih pripomočkov.

KATARINA SLUKAN
KOORDINATORICA PROJEKTA

LOGOTIP

3. mesto: Marko Grabnar, Raka

1. mesto: Uroš Gracej, Maribor

2. mesto: Martin Fir, Črnomelj

VSAK POMEMBEN PROJEKT IMA SVOJ LOGOTIP IN KULTURSTIK JE POMEMBEN PROJEKT

- » *V današnjem svetu, polnem tekmovanja za našo pozornost, so vizualna sporočila izjemno pomembna.*
- » *... simboli so v naši družbi enako pomembni kot besede - hitro jih prepoznamo in koristni so pri premagovanju jezikovnih ovir.*
- » *V našem hitrem življenjskem tempu nam simboli prihranijo čas in razmišljanje. Posledica tega podzavestnega dejavnika je, da se simboli pogosto uporabljajo za utrjevanje sporočil.³*

Običajno logotipe projekta izdelajo strokovnjaki in logotip se izdelava na samem začetku projekta. Tudi mi smo se logotipa lotili na začetku, izdelavo smo zastavili kot del razvoja projekta Kulturstik; le če bo tudi vizualna podoba izhajala od učencev in njihovih mentorjev, bodo projekt vzeli za svojega. Delo z mentorji je obrodilo sadove in logotip projekta Kulturstik je bil eden

izmed prvih vidnih rezultatov projekta. Vsak pomemben projekt ima svoj logotip. In če si pomemben sam sebi, boš pomemben tudi drugim. Ker smo s projektom Kulturstik želeli vzpodbuditi kreativne potenciale in proces umetniškega ustvarjanja razkriti tudi učiteljem in otrokom, smo ocenili, da je logotip vizualno umetniško delo, kjer lahko k sodelovanju povabimo učence. Nenazadnje, projekt je namenjen njim, naj ga sami tudi vizualno obeležijo. Priprava na izdelavo logotipa Kulturstika je bila časovno umeščena v obdobje, ko so bili učenci že seznanjeni s projektom Kulturstik, istočasno pa so potekale tudi priprave na prvo večjo akcijo - ogled filma.

Priprave za ogled filma so zaposlovale predvsem učitelje, učenci se tisti čas niso poglobljali v delo Kulturstika. Prav zato je bilo potrebno učence navdušiti in motivirati za projekt.

V vsakem razredu na šoli smo med uro likovne vzgoje učencem še enkrat predstavili pomen projekta Kulturstik, področja delovanja in načrtovane aktivnosti. Razpis za logotip smo obesili na posebno oglasno tablo, kjer smo zbirali tudi prispevke - logotipe učencev.

Za nekatere učence je likovno ustvarjanje poseben, čaroben svet, ki si ga lahko oblikujejo po svoji zamisli. Svet, kjer je edina meja, ki obstaja, tvoja lastna domišljija. Drugi se mu raje prepustijo kot opazovalci z obrobja, dovolijo, da oblike, iluzije zapeljejo njihove čute, se prepustijo novim zamislim, ki druge ne obstajajo.

Le v domišljiji. Predvsem likovna vzgoja ni storilnostno naravnana in vzpodbuja drugačne oblike učenja kot nekateri drugi predmeti, zato mnogi učenci znotraj likovne vzgoje lahko najdejo svoj prostor uspešnosti ali užitka v učenju. Pri skupinskem delu v razredu motiviramo ene in druge. Pri izdelavi logotipa pa sem njihovi

lastni motiviranosti prepustila odločitev za sodelovanje na šolskem natečaju logotipa. Z učenci smo se pogovorili, kaj je simbol, znak, razpoznavni lik, ki ponazarja idejo. Čista oblika, jasna ideja. Učenci so dobili nekaj osnovnih navodil za izdelavo logotipa. Določili smo datum, ko naj bi bila dela oddana. Pri urah pouka smo jih večkrat povprašali, kako napredujejo z delom. Pri urah likovne vzgoje smo logotipe tudi popravili in izdelali v različnih barvnih variantah.

Zamislili, kako so prikazali osnovno idejo Kulturstika, to je povezovanje šol s kulturnimi ustanovami s področij, šolskemu predmetniku manj poznanih zvrsti umetniškega ustvarjanja: animirani film, sodobno gledališče, strip, cirkus, so bile zelo raznolike. Oblike smo poenostavili in pazili na to, da bi bile jasne, prikazane brez nepotrebnih podrobnosti. Izpeljane oblike naj bi bile razpoznavne pri veliki povečavi in pri pomanjšavi. Učenci so izdelane logotipe prinesli na oglasno tablo, ki je bila namenjena razstavi. Po šolskem radiu smo jih pozvali, naj logotipe tudi ocenijo.

Tisti dan je bilo pred oglasno tablo v likovnem razredu res živahno. Tudi učenci, ki sami niso izdelali logotipov, so bili zelo aktivni in glasni opazovalci ter kritični ocenjevalci. Izide glasovanja smo zapisali in izobesili na oglasno tablo. Izdelala sem tudi plakat z rezultati in ga obesila na oglasno tablo projekta Kulturstik. Učenci, ki so zasedli prva tri mesta na šoli, so prejeli šolska priznanja, na katerih so bili uporabljeni njihovi logotipi. Priznanja smo podelili na ključni podelitvi na koncu šolskega leta, pripravili pa smo jim tudi manjše nagrade. Za nekatere učence verjetno nepomembno tekmovanje, za nagrajence pa morda tudi usodna prelomnica. Logotipi učencev naše šole so bili kar uspešni.

Prvonagrajeni logotip iz naše šole je zasedel 2. mesto pri izboru strokovne žirije, dobro pa je bil ocenjen tudi drugouvrščeni logotip naše šole, ki je »zaslužil posebno pozornost žirije«. Z izdelki in nagradami učencev smo bili zadovoljni. Pri obeh sem začutila, da jima je nagrada izven šole pomenila veliko.

Posebno pa sem bila zadovoljna z »nevidnimi« rezultati tekmovanja, saj so učenci sprejeli projekt za svojega, zaradi natečaja so se čutili bolj povezane med seboj, kajti pripadali so neki novi skupnosti, s katero so bili seznanjeni samo oni. Zaradi večkrat razložene vsebine projekta so natančno vedeli, katere aktivnosti bodo še potekale. Pojavilo pa se je tudi zanimanje s strani učencev, ki niso bili vključeni v projekt. Seveda so si tudi oni želeli biti del te skupine.

NATALIJA ORLIČ
 UČITELJICA LIKOVNE VZGOJE
 OŠ MIRANA JARCA ČRNOMELJ

 Zelo lepo je bilo, ker je natečaj omogočal, da učenci tudi vizualno sooblikujejo sam projekt, katerega vizualna osnova ali prepoznavni znak je tudi logotip. Sicer do izbire enega, ki bi projekt označeval, dolgo ni prišlo, mislim pa, da je bila, ker je nastalo kar nekaj dobrih likovnih rešitev, odločitev o širšem izboru dobra tudi zato, ker je bila povezovalna in ne tekmovalna, in so bile vse sodelujoče šole tudi na ta način povezane v eno skupno podobo.

URŠKA TUŠAR
 UČITELJICA LIKOVNE VZGOJE, OŠ PRESTRANEK

Strokovno žirijo, ki je ocenjevala logotipe v Sevnici, so sestavljali:

- Alenka Veler
urednica revij Ciciban, Cicido in Za starše iz Ljubljane
- Domen Rupnik
samostojni grafični oblikovalec iz Maribora
- Žiga Konec
vodja studia za grafično oblikovanje Artes iz Sevnice
- Mojca Bizjak
samostojna grafična oblikovalka iz Ljubljane
- Tatjana Urbič
oblikovalka iz Trebnjega, izvajalka Kulturstikovih delavnic animacije.

1. MESTO

Uroš Gracej, OŠ borcev za severno mejo Maribor

Mentorica: Rozika Puvar

»Od vseh predlogov ta najbolj deluje kot logotip; preprost in čist, tipografsko pa zanimivo rešen, predvsem desni del. Ideja z uro sproža vprašanja sprememb in minljivosti, ki jo z umetnostjo in kulturo lahko presegamo. Prav tako govori o času kot enem glavnih elementov dramaturgije.«

2. MESTO

Martin Fir, OŠ Mirana Jarca Črnomelj

Mentorica: Natalija Orlič

»Oblikovan je razgibano, likovno učinkovito, domiselno tudi v uporabi motivov. Vsebuje vse elemente projekta Kulturstik, kljub temu pa ni natlačen z vsebino.«

3. MESTO

Marko Grabnar, OŠ Raka

Mentorica: Andreja Novak Gabrič

»Sicer ne popolnoma razumljiva ilustracija, ki pa ravno s tem odpira možnosti za različne zgodbe in interpretacije.«

Posebno pozornost si po mnenju članov žirije zaslužijo tudi vsi naslednji logotipi:

- Zamisel Tajde Tomšič iz OŠ Sava Kladnika Sevnica je žirijo prepričala z minimalizmom in čistostjo.
- Predlog Maje Štrekelj iz OŠ Mirana Jarca Črnomelj odlikuje izjemno zanimiva in igriva kompozicija črk in grafike.
- Taja Knific iz OŠ Ledina je ustvarila duhovito stilizirano risbo ženske figure, ki odgovarja na vprašanje, kdo pravzaprav kulturo ustvarja.
- Zasnova Klemna Vodopivca iz OŠ Brežice izstopa po grafični celovitosti.
- Jakob Piletič iz OŠ Jožeta Gorjupa Kostanjevica na Krki je vznemiril s pristnim izrazom: »Kaj?! Kaj je to kultura?! Kaj naj jaz s tem?! Eh! In umetnost približati vsem, ki razmišljajo tako, je najpomembnejša naloga projekta!«

FILM

PERZEPOLIS, PUNČKA ZA MILIJON DOLARJEV, MALA SELIVKA

» *Mislim, da je filmske vzgoje v osnovni šoli na splošno premalo, izjema so nekatere šole, kjer za to področje navdušeni učitelji prenašajo svoje znanje in navdušenje tudi na učence. Glede na to, da je povprečen osnovnošolec v svojem življenju videl že precej filmov, bi bilo potrebno razsvetliti to področje tako, da bi se naučil kot posameznik dobro gledati in kritično presojati, prepoznati ali vsaj zaslutiti kvaliteto ali cenenost posameznih filmov in da bi obogatil svoje gledanje v različnih filmskih žanrih. V pogovorih z učenci smo ugotavljali, da so najbolj priljubljena zvrst komedija oziroma ameriški filmi, zato bi kazalo to poznavanje razširiti tudi na druge zvrsti in produkcije.*

URŠKA TUŠAR

UČITELJICA LIKOVNE VZGOJE, OŠ PRESTRANEK

Kot enega izmed žanrov smo se odločili učiteljem in otrokom predstaviti film. Želeli smo pokazati umetniško in vsebinsko zahtevnejše filme in v sodelovanju z ljubljanskim mestnim

kinom Kinodvor izbrali nabor filmov, ki malo odstopajo od »mainstream« produkcije, ki smo je morda vajeni v domačih kinematografih. Skoraj na vseh šolah so se odločili za ogled animiranega filma *Perzepolis*, narejenega po istoimenskem romanu v stripu, razen dveh: na OŠ Prestranek so izbrali *Punčko za milijon dolarjev*, pretresljiv film režiserja in igralca Clint Eastwooda, in na OŠ Mirana Jarca Črnomelj *Malo selivko*, pol-dokumentarni film, ki prikazuje življenje etnične manjšine nomadov na Irskem.

Film je zanimiv umetniški žanr za delo z učenci, saj je dobro znana oblika umetniškega ustvarjanja, s katero imamo vsi reden stik. Odločilnega pomena je morda izbrati filme, ki ponudijo tudi učencem izziv in predstavljajo izhodišče za širok interpretativen spekter ter doživetje malo drugačnega filma.

Vsi mentorji so poudarjali izjemen pomen priprav na ogled filma; predpriprave namreč učence pripravijo na ogled, motivirajo jih, da ga pozorneje spremljajo, obenem pa jih opremijo s pojmovnim okvirjem, ki jim pomaga umeščati videno in reflektirati. Navajamo štiri zapise mentoric o procesu, kako so se na film najprej pripravile same kot pedagoginje, kako so na ogled filma pripravile učence in kakšen je bil njihov odziv. Vse mentorice so poudarile tudi pomen tega, da otroke lahko tako popularno umetniško zvrst - film naučimo gledati tudi drugače.

MALA SELIVKA - FILM, KI SMO MU PLOSKALI

» ... *gradivo sociološko pojasni filmski kontekst, pri čemer se posveti nomadski etnični skupini irskih Travellerjev kot družbeno deprivilegirani manjšini, ki se, čeprav znotraj gospodarsko uspešne Republike Irske, bojuje z diskriminacijo, rasizmom, predsodki in pogosto tudi z revščino.*⁴

Po uspešno izvedenem izboru šolskega logotipa projekta Kulturstik smo se začeli aktivno pripravljati na ogled filma v Kinodvoru v Ljubljani. Film sva izbrali skupaj s slavistko. Pri tem sva razmišljali, kako bi vsebino filma povezali z vsakdanjim življenjem otrok. Pomembno se nama je zdelo, da vsebino filma lahko aktualiziramo, navežemo na situacijo, v kateri se nahajamo. Izbrali sva film *Mala selivka* o etnični skupini irskih Travellerjev. Zgodba nam skozi drobne dnevne opravke predstavi desetletno Winnie, ki živi s svojo družino v prikolici brez pitne vode. Ker so jo izključili iz šole, v prostih dnevih pohajkuje po mestu. Pri tem jo ves čas spremlja snemalec. Tako smo kot opazovalci prisotni pri razgovorih s prijatelji družine, z uradniki v šoli in v pogovorih s prijatelji. Ves film je poldokumentarno posnet z naturščiki, tako da imamo občutek, kot da sledimo življenju male Winnie skozi dan.

Kako predstaviti film učencem, čeprav ga sami nisva gledali? To nama je predstavljalo velik izziv. Z odločitvijo, da bova film predstavili pri pouku državljske vzgoje in etike (DDE) ter slovenskega jezika, sva se rešitvi že približali. Pri uri slovenščine so bili učenci seznanjeni

z vsebino filma, ki si ga bodo ogledali. Potem sva se lotili filmske snovi. Učenci so vsekakor znali navesti, od kod režiserji črpajo filmsko snov. Hkrati smo izpeljali tudi zamisel o oblikovanju »filmskega drevesa« (plakata), kamor so učenci narisali in vanj vnašali podatke o filmski snovi. Tako so se zlahka navezali na filmske žanre, ki jih poznajo. V veje drevesa so zapisali ustvarjalce filma (od režiserja, snemalca zvoka, scenskega oblikovalca, fotografa ...).

Po ogledu filma so učenci dopolnili svoje filmsko drevo tako, da so v deblo drevesa vpisali naslov filma. Vsak učenec pa je zapisal na listek svoje misli o filmu, izrek, ki si ga je zapomnil, dogodek, ki se mu je vtisnil v spomin. Listke so nalepili v krošnjo drevesa.

Priprava na uro DDE je bila iz tematskega sklopa odnosi med kulturami. Uporabila sem metodo fotogovorice. V veliko pomoč so mi bile prosojnice, ki sem jih dobila na seminarju za DDE »didaktizacija državljske vzgoje« v Novem mestu. Vodila ga je Eva Klemenčič⁵ iz Pedagoškega inštituta v Ljubljani. Ker so glavne osebe v filmu pripadniki skupine Travellerjev, skupine, ki je zelo podobna našim Romom, sem želela učence pripraviti na to, da bodo film spremljali brez predsodkov. Naučili naj bi se natančnega opazovanja, analiziranja, prepoznavanja sporočila, njegovega pomena ter kritičnega pogleda. Fotogovorica naj bi jim omogočila identifikacijo ali pa distanco s konkretno situacijo. Učencem smo predvajali manjše število fotografij ljudi iz različnih predelov sveta, oni pa so na listke zapisovali, kaj fotografija prikazuje. Ko smo končali z ogledovanjem fotografij, je vsaka skupina dobila plakat. Razdelili so si ga v tri stolpce:

- opis
- interpretacija
- vrednotenje (kritično branje fotografije)

Svoje zapiske na lističih so razdelili v stolpce. Ob opazovanju preprostih fotografij različnih ljudi sem poskusila doseči, da učenci osvestijo svoje izražanje, mnenje, vrednotenje in individualno interpretacijo ob posameznih fotografijah. Po končanem razporejanju je vsaka skupina predstavila svoje plakate. Ob poročanju se je razvila prava debata, kaj je bilo v resnici prikazano na fotografijah, kaj je bila njihova vrednostna sodba ali pa interpretacija.

Pri samem ogledu filma v Kinodvoru je bil odziv učencev neverjeten. Vajeni smo, da se ob ogledu filma učenci med seboj motijo, hodijo na stranišče, so nemirni ... Tokrat so bili na film pripravljene drugače in zato je bil tudi njihov odziv drugačen. Takoj ob vstopu v kinodvorano so nas lepo sprejeli, nam razložili potek dejavnosti in razgovora. Sledil je ogled. Film je bil v resnici drugačen, brez posebej zrežiranih zapletov, ki po navadi pritegnejo gledalce, med filmom pa ni bilo dodane glasbe, posebnih šumov, posnet je bil le zvok, ki je bil v realnosti. Film ni bil čisto nič »hollywoodski«. Ob koncu so učenci v dvorani ploskali. To je bilo vsekakor znamenje, da so film dobro sprejeli, saj se je to zgodilo prvič, odkar učence spremljam na ogleda filmov. Zanimivo je bilo tudi to, da so bili učenci pozorni na jezik, ki so ga govorili v filmu. Sami so komentirali, da je bila ta »angleščina« drugačna. Sledil je razgovor z Jano Drašler, ki je nekaj časa živela s Travellerji. V razgovoru so ji zastavili kar nekaj zanimivih vprašanj. Sledilo je še delo v skupinah, ki se je navezovalo na njihovo mnenje o reševanju takšne problematike.

Ob prihodu v šolo so zapisali svoje mnenje o filmu in ga nalepili v obliki listkov na filmsko drevo. Odzivi so bili v glavnem pozitivni. In kakšno je bilo mnenje sodelavcev in učencev o ogledu filma?

V pripravi pri slovenskem jeziku jih je zelo motiviralo, da bo film drugačen (napol dokumentaren). Drevesa so izpolnili dokaj uspešno, kar kaže na dobro predznanje.

Pri pouku DDE so začutili, da predsodki do določenih ljudi niso vedno utemeljeni. Pokazalo se je, da je predsodek izreklo manj učencev, kot sem pričakovala. Pri organizaciji kulturnega dne pa jih je veselilo, da si ga bodo ogledali v Ljubljani. Slišali smo tudi izjavo, da imamo v Črnomlju večji kino kot v Ljubljani.

Vsekakor lahko rečem, da so bili na ogled filma dobro pripravljene, zato je vse potekalo nad našimi pričakovanji.

Kaj je še posebej uporabno?

Vsebino filma lahko pri urah DDE velikokrat navežem na učno snov.

In naše želje v prihodnosti?

Želimo si ogledati film *Perzopolis*. Tudi to bi bil poseben izziv.

NATALIJA ORLIČ
UČITELJICA LIKOVNE VZGOJE
OŠ MIRANA JARCA ČRNOMELJ

Viri:

4 Drašler, J. (2009). Mala selivka. Pedagoško gradivo. Ljubljana: Kinodvor. Dosegljivo na <http://www.kinodvor.org/sites/default/files/mala-selivka.pdf>.

5 Klemenčič, E.. Didaktizacija državljanske vzgoje, ppt. Ljubljana: Pedagoški inštitut. (osebni vir).

VTISI O FILMU MALA SELIVKA 8. RAZRED, OŠ MIRANA JARCA, CRNOMELJ

» Film mi je bil všeč, saj je bil nekoliko neobičajen. Spoznala sem življenje irskih nomadov. Imajo tudi zanimiv jezik in napeto življenje.

» Film mi je bil všeč. Najbolj smešen prizor je bil, ko se je Winnie zagozdila v smetnjaku z oblačili.

» Najbolj sem si zapomnil dogodek, ko so vdihovali lepilo. Skrili so ga, da ga ne bi kdo našel in da bodo še prišli.

» Film je bil odličen, zato ker je opisoval življenje deklice, ki se ni pretvarjala in igrala svoje vloge. Taka, kot je bila v filmu, je bila v resnici.

» Film mi je bil všeč, ker prikazuje življenje deklice, ki ima čisto drugačno življenje. Spoznala sem njen vsakdan, kakšne odnose ima do drugih ljudi in oni do drugih ljudi in do nje. Všeč mi je bil njihov jezik.

» Film je zanimiv, ker smo spoznali življenje Trevellerjev, ki so se navadili živeti v avtodomih. Vedno so dobre volje. Radi imajo svojo družino in branijo svojo čast. Mama je skrbela za otroke, in ko so jo hoteli preseliti, se je uprla. Zelo dobro so prikazali življenje, ker so snemali vse, kar se je dogajalo.

PERZEPOLIS - LE KAJ NAM JE TEGA TREBA BILO?

Tako, pa sva bili zraven. S kolegico sva se znašli v projektu Kulturstik. Le kaj nam bo prinesel novega, ko pa imamo občutek, da nas resnično nič več ne more presenetiti. Že kmalu naju je na trda tla postavila informacija, da si bomo v ljubljanskem Kinodvoru ogledali film. Dobili sva knjižico, v kateri so bili predstavljeni različni filmi. Čeprav neradi, vendar morava priznati, da je bilo med njimi malo takih, ki sva jih poznali. Z negotovostjo sva obračali list za listom. Odločitve ni bilo. Poslušali sva nasvet koordinatorjev projekta in odločili sva se za film *Perzopolis*. *Perzopolis*?

Ko sva zadevo predstavili timu učiteljev, ki so bili vključeni, smo se vsi le spogledovali. Nihče ni izrekel ničesar za in ničesar proti. V naju pa je glodalo. Le kaj se greva? Danes, ko si otroci kino in ogled filma predstavljajo izključno ob pokovkah in Coca-Coli, jim bomo mi ponudili ogled filma v črno-beli tehniki? Kako naj se lotiva dela, da že na samem začetku pri učencih ne bova vzbudili nejevolje in negotovanja?

V eni stvari sva si bili enotni. Na ogled filma se morava temeljito pripraviti in poprositi za pomoč tudi ostale učitelje.

Najina prva naloga je bila, da čez vikend obe prebereva knjigo. Dve debeli knjigi, v bistvu stripa, v črno-beli tehniki. V ponedeljek pa je bila zgodba popolnoma drugačna. Prebrano nama je bilo všeč. Kaj všeč, bilo je odlično. Vsebina prebranega je namreč ponujala ogromno možnosti, o katerih lahko spregovorimo z učenci. To je vsebina, ki posamezniku ničesar ne vzame,

ampak lahko le ogromno da. Najino navdušenje sva prenesli še na učiteljici zgodovine in etike in družbe. Tudi oni dve sta prebrali knjigo. Sedaj je sledilo delo z učenci. Najprej sva jih prosili, naj za domačo nalogo napišejo razmišljanje.

NAVODILA ZA POUSTVARJALNI SPIS

Okolja, v katerih živimo ljudje, se med seboj zelo razlikujejo. Drugačen je jezik, s katerim se sporazumevamo, način razmišljanja, kultura, veroizpoved, navade, običaji ... Navsezadnje pa se razlikujemo tudi v načinu oblačenja. S slogom oblačenja včasih posamezniki izražajo pripadnost določeni skupini ljudi (subkulturi). Včasih pa nam način oblačenja narekuje tudi okolje, v katerem živimo. V zvezek za domače spise napiši razmišljanje o tem, kako lahko obleka posameznika zaznamuje. Temo predstavi z različnih zornih kotov. Razmišljaj o tem, kako mladi pripadnost določeni skupini izražajo z načinom oblačenja, kako je s tem v poslovnem svetu, kako med ženskami v islamu, kakšen je pomen blagovnih znamk ... Sam oblikuj tudi naslov svojega razmišljanja. Bodi pozoren na pravopisno pravilnost in urejenost zapisanega besedila.

NEKAJ ODLOMKOV IZ RAZMIŠLJANJ OTROK:

» Življenje se mi zdi kot omara. Omara s predali. V vsakem predalu je lastnost, navada človeka, način življenja. V enem predalu so obleke. Vesela sem, da ima moja omara predal oblek, v katerih sem jaz jaz. Kjer se počutim tako svobodno, da bi objela svet. Pa imajo vse najstnice takšno srečo? Se tudi one vsako jutro razveselijo svojega predala z oblekami?

» Mladi damo zelo veliko na obleko. Mnogi imamo prav svoj način oblačenja. Pogosto se mladi oblačimo po vzoru kakšne slavne osebe ali skupine. Hitro se namreč opazi, kakšno glasbo kdo posluša, s kakšnim športom se ukvarja. Obleke lahko pripeljejo tudi do konfliktov, saj lahko koga sodimo le po njej. Za marsikoga so pomembne tudi znamke oblačil.

» Star pregovor pravi, da obleka naredi človeka. Pa to drži? Ali je v današnjem svetu res tako? Človek svoje razmišljanje izraža na različne načine in se s tem tudi zaznamuje; s frizuro, obleko, načinom obnašanja, nakitom ...

» Danes je na obleki zelo velik poudarek. Če kam gremo, se temu primerno oblečemo. Na uradne dogodke ne prihajamo v cunjah, ki zglejajo nemarno, saj bi se vsi čudili. Prav tako za športno prireditev ne pridemo v »fini« obleki, ampak v športnih oblačilih.

» Uh, blagovne znamke. Le kdo se jih je spomnil? Je res moje prijateljstvo odvisno od tega, kakšne hlače ima oblečena moja prijateljica? Ne, ne in ne. Nikoli ne sme biti temu tako. Obleka je lahko del našega življenja, ne sme pa biti smisel le-tega.

» So države, ki dopuščajo veliko svobode v oblačenju. So prava zakladnica raznolikosti. V nekaterih islamskih deželah je oblačenje natančno predpisano. Predvsem za ženske, ki morajo biti v javnosti zakrite. Tega ne razumem in mislim, da sama v taki državi ne bi mogla živeti.

Ob prebiranju razmišljanj učencev sva ugotovili, da o omenjeni problematiki vejo zelo veliko in da o njej zelo zrelo razmišljajo. Zato sva prosili še učiteljici zgodovine ter etike in družbe, da o problematiki, ki je izpostavljena v knjigi, spregovorijo še pri njihovih urah. Predvsem so spregovorili o položaju ženske v drugih kulturah, o ženski v islamu.

Ko smo se o vsem tem natančno pogovorili, prevettrili dvome in strahove, sva jim predstavili knjigo, na podlagi katere je nastal film, ki si ga bomo ogledali v Ljubljani. Ko sva jim v grobem predstavili okvirno zgodbo glavne junakinje Marjane, je v razredu zavladala tišina. Nikogar več ni zanimalo, ali je film res črno-bel. Predvsem jih je zanimalo, ali je to res avtobiografska drama. Ko sva opazovali učence, se je najin strah razblinil. Takrat sva verjeli, da je bila izbira filma dobra. Upava, da res.

S to popotnico smo odšli v Ljubljano. In naše delo se je obrestovalo. Učenci so bili navdušeni in hkrati pretreseni. Posebej se jih je dotaknil podatek, da je zgodba resnična. Da deklica Marjane res živi, da je bila najstnica kot oni, z vsemi problemi, ki jih doživljajo sami, vendar v povsem drugačnih okoliščinah.

Morda si lahko za konec izposodim misel Marjanine babice: »*Nikoli ne pozabi, kdo si in od kod prihajaš.*« Če si je le nekaj učencev zapomnilo te besede, je bil naš namen več kot dosežen.

MATEJA BOGOVIČ FIFNJA
UČITELJICA SLOVENSKEGA JEZIKA
OŠ BREŽICE

UTRINKI UČENCEV PO OGLEDU FILMA, OŠ BREŽICE

» Všeč mi je bilo, da je film poučen. Gre za resnično življenje, ki je zame pretresljivo. Sedaj se lahko tudi mi zamislimo, kakšno je naše življenje. Po mojem mnenju je moje življenje kot pravljica, počnem mnogo stvari brez razmišljanja o tem, če neko stvar lahko počnem ali ne. Občudujem avtorico zaradi njenega poguma. Čeprav je vedela, da je njeno početje nevarno, da jo lahko kaznujejo celo z zaporom. Svoj pogum bi lahko plačala tudi z življenjem.

» Animirani film Perzepolis mi je bil zelo všeč, saj sem lahko začutila, kako se počuti Marjane. Všeč mi je bila tudi njena babica, saj se je lahko deklica vedno zanesla nanjo. Babica ji je svetovala kot najboljša prijateljica. Marjane je v svojem otroštvu preživela veliko hudega, predvsem omejevanja svobode in grozot, povezanih s tem. Prav zaradi tega sta jo starša poslala na Dunaj, v popolnoma nov svet, ki se je od njene domovine močno razlikoval. V novem okolju je težko našla prijatelje, saj je bila za njih le tujka z drugačno vero, z drugačnim nazorom, pogledom na življenje. Počasi se je navadila na nov način življenja, spoznavala je prijatelje, a neomejena svoboda ji je pokazala prve pasti, v katere se je zapletla. Tudi v ljubezni ni imela sreče, spoznala je, da je preveč zaupljiva, naivna in da znajo mnogi ljudje to izkoristiti. V filmu mi je bilo všeč predvsem to, da je bila preteklost prikazana črno-belo, navdušila pa me je razprava ob koncu filma.

» Zame je film Perzepolis zelo dober, saj obravnava številne teme, ki bodo po svetu vedno prisotne in ki jih ne bodo rešili nikoli. Film prikazuje življenje deklice Marjane, njen boj za pravice ljudi. V filmu sta me navdušili Marjane in njena babica. Prva se upira vsemu, kar je prepovedano in predpisano, druga pa je kot knjiga nasvetov, modrosti, polna razumevanja in občutkov za druge. Sama vsega tega ne bi upala, saj bi se bala za svoje življenje in za življenje svojih bližnjih. Navdušila pa me je tudi diskusija po ogledu filma, saj je vsak lahko povedal svoje mnenje.

» Film prikazuje vojno in vse nevarnosti, ki so povezane z življenjem v vojni. Brala sem knjigo, ki pripoveduje o življenju deklice v vojni, zato me je tudi vsebina filma pritegnila. Spoznala sem, da stvari niso vedno takšne, kot se zdijo na prvi pogled. Pomembna vrednota je vedno družina, ki ti stoji ob strani v vsakem trenutku. Tudi glavni junakinji je bila podpora družine izredno pomembna in potrebna, razumevanje staršev in babice.

» Film je bil poseben. Skozi animirani film sem spoznala resnično življenjsko zgodbo odraščajoče Marjane. Z animacijo so dosegli, da je zahtevna vsebina postala primerna in razumljiva naši starosti. Film prikazuje revolucijo v Iraku. Marjane se je vedno upirala novim pravilom, ki so omejevala svobodo žensk. Starša sta razumela njen upor. Da bi ji omogočila drugačno življenje, sta jo poslala v Evropo, kjer je spoznala tudi negativne strani pretirane, neomejene svobode. Spoznala je prvo ljubezen, doživela nesrečno zaljubljenost in se soočila z vsemi težavami današnje mlade generacije. Nad filmom sem bila res presenečena.

» Ta animirani film je eden najboljših, saj je nekaj posebnega. Všeč mi je bil prikaz sedanosti in preteklosti, predvsem pa me je navdušilo, kako je prikazano počutje Marjane. Vse je prikazano realno, brez olepšav, razumljivo. Naučila sem se, da v nekaterih verah ženske nimajo enake pravice kot moški in da sem lahko vesela, da je Slovenija država, kjer smo vsi enakopravni. Na nek način sem začutila, kako se Marjane želi spremeniti (ni želela rute, krila). Zavzemala se je za pravice žensk. Ravno zaradi tega mi je bila glavna junakinja najbolj všeč, saj je bila pogumna in pripravljena na vse.

» Ob napovedi, da si bomo ogledali animirani film, sploh nisem bila navdušena. Nisem si znala predstavljati, kako je lahko animirani film sploh zanimiv za najstnike in za odrasle. Animirane filme gledajo le otroci. A bila sem presenečena. Film me je pritegnil predvsem s problematiko, ki so jo predstavili na zanimiv način. Vsebino filma sem pozorno spremljala in ves čas razmišljala, kakšno je moje življenje v primerjavi z življenjem glavne junakinje. Včasih nas res mora nekaj pretresti, da začnemo razmišljati o vrednotah, o svobodi, o svojem življenju, ki je brez preprek, brez omejitev ...

» Film sem gledala prvič in bil mi je zelo všeč. Všeč mi je bilo, ker so starši Marjane povedali vse, kar se je dogajalo v Iranu. Iz filma sem se veliko naučila, predvsem pa sem začela razmišljati o življenju, ki ga živimo otroci, najstniki v Sloveniji, Evropi ... Na eni strani toliko omejitev, kazni, ustrahovanja, prepovedi; na drugi strani svoboda, govor o človekovih in otrokovih pravicah, varuhu človekovih pravic ... Prvič sem gledala film, ki je avtobiografski in hkrati animiran.

LE NA PODLAGI POGOVOROV, MORDA SREČANJA Z LJUDMI DRUGIH IZKUŠENJ, KULTUR, BODO OTROCI SPOSOBNI RAZUMETI IN ŽIVETI: VSI DRUGAČNI - VSI ENAKOPRAVNI

Na ogled filma *Perzopolis* z učenci se je bilo vsekakor potrebno pripraviti. K sreči smo imeli v rokah tri izvode *Perzopolisa* avtorice Marjane Satrapi (dva slovenska in enega angleškega). Ravnateljica, sodelavke, ki poučujejo državljansko vzgojo in etiko, in vse učiteljice slovenščine, ki bodo sodelovale v projektu, so knjigo prebrale. Sama sem jo prebrala v maternem in angleškem jeziku.

Nekaterim ni bilo všeč, da gre za strip, druge so imele težave v začetku branja, ko pa so se prebile skozi začetne strani in se zgodba začne razvijati, jim je bilo lažje. Tretje je motila »neslovenska« problematika: vojna, islam, preseljevanje. Vse pa smo bile prepričane, da je zgodba zelo težka, saj je našemu mišljenju, sploh pa otrokom, zelo oddaljena in se bo nanjo potrebno pripraviti.

Na sestanku za pripravo na film smo se dogovorile, da bomo predpripravo izpeljali pri predmetih zgodovina, geografija, državljanska vzgoja in etika, slovenščina ter pri likovni vzgoji. Dejansko so se učenci v okviru teh predmetov srečali z geografsko podobo Bližnjega vzhoda, spoznali zgodovinsko problematiko Irana in sosednjih držav, izvedeli za iransko revolucijo, vojno, spoznali osnove islama kot religije in kulture,

obnovili vedenje o človekovih pravicah, pri slovenščini so učiteljice vzbujale zanimanje za zgodbo preko dela stripa, ki so ga učenci samostojno zapisali, drugi so predvidevali, kako se bo zgodba nadaljevala ipd. Pri likovni vzgoji pa so se učenci znova poskusili v stripu, razumeli, da je ta lahko osnova za animirani film.

Pred samim kulturnim dnem jih je v razredih obiskala ravnateljica, jim povedala, da imajo srečo, ker so ravno oni izbrani za sodelovanje v projektu, ki bi jim rad dal nova vedenja na področjih, ki so bila do zdaj v okviru našega učnega načrta malo spregledana, a so za duše, ki se morajo izraziti, zelo pomembna. Razumeli so, da se projekta lotevamo odgovorno, saj gre za sredstva iz evropskih skladov, hkrati pa gre za sodelovanje osmih šol v slovenskem prostoru, s katerimi bomo izmenjevali mnenja, se učili drug od drugega, ugotavljali, ali podeželski mladostniki razmišljajo drugače kot mestni. Po ogledu filma so se pogovorili z Igorjem Prasselom, direktorjem Društva za oživljanje zgodbe 2 koluta, izvedeli marsikaj o animiranem filmu, na koncu pa so si ogledali kabino za predvajanje filmov. Po kulturnem dnevu v Ljubljani pa je sledilo poustvarjanje, debatanje, razmišljanje, skratka nadgradnja filma pri likovni vzgoji, državljanski vzgoji in etiki, pri slovenščini in angleškem jeziku.

Pri likovni vzgoji so učenci izdelali skupinski kolaž Irancev. Sodelovali so vsi učenci, individualno ustvarjene risbe ljudi so nalepili na velik papir, uporabili so le obe kontrastni barvi (črno in belo), kot je to v stripu naredila Marjane Satrapi.

Pri državljanski vzgoji so učenci ob Deklaraciji o človekovih pravicah razmišljali o človekovih pravicah, nadalje pa še o družini in njeni vlogi, pomenu.

Pod okriljem materinščine so učenci razmišljali in pisali besedila v zvezi s filmom skozi različne aktivnosti. Za motivacijo so v nevihti možganov nanizali, kaj jim »je ostalo« od filma (besede, besedne zveze, stavki, povedi). Pisali so činkvine o filmu (činkvina je ena od tehnik RWCT - Branje in pisanje za kritično mišljenje). Učenci so lahko napisali razmišljanje o Marjane (Če bi bil v njeni koži; Marjane na Dunaju ni uspela; Živim v miru). Lahko so zapisali pismo pisateljici o tem, da si je učenec ogledal njen film, zdaj pa bi rad razčistil še kakšne nejasnosti v zvezi s filmom, v besedilo pa je vključil/a svoj pogled na njena doživetja. Učenci so lahko napisali in narisali strip v štirih sličicah (Marjane še v rodni domovini; Marjane na Dunaju; Marjane spet v Iranu; Ponovni odhod v Evropo). Učenci so v trojicah izvedli namišljeni intervju s pisateljico o njenem življenju v Iranu in na Dunaju (novinar, pisateljica, zapisovalec). Izdelali so miselni vzorec na temo filma. Pri angleškem jeziku smo si na YouTube ogledali intervju z Marjane Satrapi, potem pa smo v angleščini zapisali svoje vtise o filmu ali vprašanja, ki bi jih postavili pisateljici. Učenci so bili nad filmom navdušeni, seveda pa so o njem v začetku razmišljali na ravni lastne percepcije. Nekatere je navdušila Marjanina trma, nekatere babičina odločnost, nekateri so bili šokirani nad življenjem, ki ga je deklica živel, ko je morala zaradi vojne emigrirati. Prav vsi pa so obsojali nesmiselnost vojne, zatiralski družbeni sistem, ki ljudem ni dal misliti in dihati, ter izredno, našim učencem nepojmljivo, diskriminacijo žensk in deklic v islamskem svetu. Tudi učiteljice, ki so si film ogledale, so ga pohvalile. Hkrati jih je presenetila čustvena zrelost nekaterih naših učencev, njihovo razmišljanje v urah poustvarjanja, nadgradnje filma. Ogled animiranega filma, dvorane Kinodvor in

dejavnosti ovrednotenja ter poustvarjanja, ki so bile skrbno načrtovane, so po mojem mnenju zelo dobro uspele. Dejavnosti, ki smo jih izvajali z roko v roki, so znova pokazale, kako lahko medpredmetno sodelovanje obrodi sadove. Zame osebno je popolnoma nov izziv predstavljal nalog, kako projekt promovirati na lastni šoli, saj smo velika šola in se projekt v množici aktivnosti, v katere smo vključeni, lahko izgubi. V šolski kurikulum bi na vsak način lahko vključili cilje, aktivnosti, projekte, preko katerih bi učenci spoznali drugačna okolja, drugačno kulturo, religijo in drugačno mentaliteto. Le tako bodo lahko v prihodnosti odprti za drugačnost, le na podlagi pogovorov, morda srečanja z ljudmi drugih izkušenj, kultur bodo sposobni razumeti in živeti: Vsi drugačni - vsi enakopravni.

DANICA PRNAVER
UČITELJICA SLOVENSKEGA IN ANGLEŠKEGA JEZIKA
OŠ SAVA KLADNIKA SEVNICA

GLEDALIŠČE

PREDSTAVA SHOW YOUR FACE!

Na drugi obisk v Ljubljano so učenci in učitelji prišli, da bi se seznanili s sodobnim gledališčem. Prepričani smo namreč bili, da klasičnega, ki temelji na dramskem tekstu (ta pa vselej tudi na tipičnem dramskem zapletu), že dobro poznajo. *Show your face!* v izvedbi skupine Betontanc in latvijskih animatorjev Umka.LV je sodobna gledališka predstava, ki v ospredje postavlja odnos med posameznikom in družbo ter ga ilustrira skozi lik glavnega junaka - otroškega pajaca. Kajti kdo drug nam lahko več pove o posameznikovi svobodi, volji, prepričanjih in idealih, strahu in ljubezni kot pajac, ki nima obraza in se lahko giba le, če ga kdo drug premika? Pred nami se razprostira svet poln nasilja, preganjanja in uničevanja, vendar v njem skupaj z glavnim junakom najdemo tudi iskrenost, nežnost in ljubezen. Temačno vzdušje, v katero je odeta predstava, ves čas mehča živa glasba dueta Silence in latvijskega saksofonista Ugisa Vitinsa.

Show your face! smo izbrali ravno zaradi zanimivega mešanja različnih zvrsti (animiranja predmetov in fizično-besednega gledališča) ter bogastva gledaliških tehnik in učinkov, s katerimi se loteva zahtevnih, tudi politično angažiranih vsebin.

Predstava oz. njeni ustvarjalci so dobili nagrado za posebne dosežke na Borštnikovem srečanju leta 2007. Kot je žirija zapisala v obrazložitvi, »v predstavi o sodobnem sleherniku brez identitete, stališča in obraza z naslovom *Show your face!* kolektivi Betontanc, Umka.LV in duo Silence s saksofonistom Ugisom Vitinsom ustvarijo s svojimi različnimi in sugestivnimi umetniškimi znanji ganljivo in ranljivo zgodbo o življenju v svetu brez utopije in upanja. V osrednji osebi, nekakšnem postmodernem Woyzecku, ki beži iz sveta, v katerega z lastno eksistencialno pozicijo ne zmore več poseči, se ravno zaradi animacijske, igralske, gibalne in glasbene virtuoznosti kolektivov zgoščajo tako dramaturški pomeni, kakor tudi hrepenenja gledalcev. Ravno sinergija nastopov in avditorija pa iz predstave dela pravo gledališko čarovnijo.«

Izkazalo se je, da je bilo sodobno gledališče za učitelje velik izziv. Manj znan žanr ponuja tudi manj orodij, s katerimi vstopamo v sam proces spremljanja in kasnejšo analizo. Prav tako predstava *Show your face!* ponuja zelo odprto interpretativno platformo, ki po eni strani ponuja obilje možnosti za razmislek in debato, obenem pa je izmuzljiva pri določanju imenovalcev in odgovoru na vprašanje, »kaj sploh gledamo in zakaj«. Zelo zgovorni so tudi zapisani odzivi učencev, iz njih kar veje fasciniranost nad predstavo, hkrati pa neposrednost pri opažanju stvari, ki se jih najbolj dotaknejo tam, kjer jih lahko navežejo na svojo življenjsko situacijo in se kažejo tudi pri oceni predstave.

Kot pri filmu je tudi pri predstavi opazen velik pomen okvira, ki ga dajo predhodne priprave in pa delavnice po ogledu, ki so se mnogim učencem vtisnile v spomin še bolj kot predstava sama.

... SUPER, GROZNO, KRUTO ...

Predstava *Show your face!* je bila že na začetku za nas učiteljice prava neznanka, saj kljub brskanju po spletu nismo uspeli sestaviti nekega za nas razumljivega opisa, ki bi ga predali učencem tako, da bi v njih zbudili zanimanje ali celo navdušenje za ogled. Učiteljice, ki smo imele v začetku projekta navdušujočo izkušnjo z delavnico sodobnega plesa, smo si rekle, da bi namesto besed učencem predali kar to, potem smo se dobili z ravnateljico in smo med brskanjem po spominu iger iz otroštva in še kje odkrivali elemente gibanja, ki bi lahko bili sodobnemu plesu sorodni. Na šoli smo torej kot pripravo na predstavo izvedli enourni niz gibalnih vaj, ki so pri učencih naletele na zanimive odzive.

Takoj po vajah so se učenci imeli priložnost vpisati na posamezne delavnice, ki so bile predvidene po ogledu predstave. Bilo je kar malo prerivanja in precej zavzetosti pri vpisovanju v delavnice, in ker je bila izbira pestra, je vsak našel tisto, kar ga je zanimalo. Tako oboroženi z radovednostjo in v pričakovanju

nedoločenega presenečenja smo prišli na ogled v Staro mestno elektrarno - Elektro Ljubljana. Ta nas je očarala s svojimi tehničnimi rekviziti in prostorom, ki je bil tak, da se je že na začetku postavilo vprašanje, ali je to sploh dvorana? Med predstavo je bil mir, usta so se včasih na stežaj odprla, bilo je slišati tudi kakšen vzdih in komentar, ki je bil tako neposreden kot samo dogajanje na odru. Aplavz je bil iskren in je izražal veliko pohvalo vsem sodelujočim. Ko so se na koncu prižgale luči, so se lučke navdušenja svetile tudi v očeh. Prve besede, ki smo si jih izmenjali takoj po predstavi, so bile: super, grozno, kruto ... in kako je bila živa tista lutka, pajac ... Kmalu smo se organizirali v skupine za delavnice, ki so bile sestavljene iz učencev vseh sodelujočih šol, kar je bila lepa priložnost za spoznavanje in sodelovanje. Vsi učenci so, ko smo se po delavnicah zopet zbirali pred Staro mestno elektrarno - Elektro Ljubljana, prihajali tja z navdušenjem in so svojim vrstnikom poročali o tem, kaj so počeli. Vsak je na delavnici doživel kaj novega. Slišali, videli in počeli so stvari, ki so bile zanje drugačne in posebne. Za marsikoga od učencev so prehitro minile, radi bi spoznali več.

URŠKA TUŠAR
UČITELJICA LIKOVNEGA POUKA
OŠ PRESTRANEK

VTISI UČENCEV: 7. RAZRED, OŠ PRESTRANEK

» Predstava mi je bila všeč. Konec je bil srečen. Presenetilo pa me je tisto mučenje »malega Branka«, še posebej, ko so ga potopili v vedro vode. Oživljanje predmetov je bilo super. Tudi glasba mi je bila všeč, še posebej proti koncu.

» Všeč mi je bila zaradi grdih besed. »Nevšeč« pa mi je bila glasba, ker je bila preglasna. Vse se je izteklo lepo in predstava mi je bila malo bolj dolga, kot smo mislili.

» Moj vtis iz gledališča je zelo pozitiven. Všeč mi je bila drugačnost predstave od drugih, čeprav me je tisti del, ko so se streljali in mučili, pretresel. Predstava in pogovor z eno od igralk v delavnicah sta me navdušila. Za vse igralce pa še enkrat velik aplavz.

» Predstava je bila zelo dobra. Čeprav gledališče ni bilo prav udobno. Delavnica je bila še kar dobra, ker smo videli obraz tistemu pajacu (glavnemu junaku), ki je bil brez obraza. Igralci so bili dobri, glasba pa še boljša.

» Bilo je zelo dobro v gledališču. Najbolj me je razveselila tista siva lutka, pokazala je, da se da živeti tudi brez obraza. Svetloba je bila zelo močna in to mi je bilo tudi všeč. Igralci so bili zelo dobri, ker so igrali različne poze in so nas znali tudi nasmejati.

» Meni je bila predstava zelo super. Zakaj? Zato kaj vse se lahko zgodi v življenju (trpljenje). Tisti, ki je pa pel, je pel zelo super. Lutkarji AJEJ SUPER!!! Zelo ste se potrudili glede predstave. ČESTITAM! Tiste luči pa, ko se je senca videla. Zelo v redu. Zelo ste se potrudili, vsaj jaz tako mislim (časopis) ... Ko se je predstava končala, smo imeli delavnice. Šli smo v eno sobo ter se pogovarjali, kako postati igralka. Nato smo šli na oder in nam je voditeljica pokazala lutke. Tudi sama sem poskusila. Zelo v redu. Še zadnjič: predstava mi je bila všeč, delavnice prav tako. ČESTITAM!!!!!!

» Bilo je zelo dobro. Najbolj mi je bilo všeč to, kako so vse brez napake odigrali. Tudi razni trenutki v predstavi so mi bili všeč, ker so bili zelo dobro odigrani. Čeprav predstave nisem popolnoma razumel, mi je bila všeč, na trenutke tudi smešna in strašljiva.

» PREDSTAVA - ZAKON
DELAVNICE - ZAKON
VSE SKUPAJ - ZAKON

» Predstava mi je bila všeč. Gibanje, GOVORJENJE, luči so bile v redu. Potem smo šli na delavnice. Tam smo imeli učitelja, bil je zelo dober. Slabo mi je bilo, ker so bili sedeži premajhni in ker nisem spoznal vseh igralcev.

8. RAZRED

» Ko smo prišli v gledališče – Staro elektrarno, smo zagledali velike stroje. Ko smo pa vstopili v gledališče, smo zagledali ogromno lučk in stolov, na katere smo se kasneje usedli. Zgodbe na začetku nisem razumel. V delavnicah na koncu pa mi je bilo všeč.

» Na predstavi mi je bilo všeč. Najbolj mi je bilo všeč premikanje predmetov, da so izgledali, kot da so živi. Pri predstavi me je motilo, da drugi niso mogli komentarjev zadržati zase.

» Predstava mi je bila še kar všeč, saj so igralci zelo zanimivo predstavili predmete kot žive. Pevec je zelo dobro pel, pianist pa ga je spremljal na klavirju. Stara elektrarna mi je bila všeč, le stoli so bili nekoliko neudobni.

» Elektrarna je bila zanimiva. Kmalu smo šli gledat predstavo. Sedeži so bili neudobni. Tisti na avtobusu so bili udobnejši. Predstava se mi je zdela dolgočasna. Po koncu smo šli na delavnice. Bile so zanimive.

» Meni so bile delavnice všeč. Predstava mi ravno ni bila. Če so bile te besede in njihovo vedenje kulturno ... a joj! Če bi kdo od učencev izjavil kakšno kletvico, bi bilo pa vse narobe ... Pa take stvari gremo gledat ...

» Meni osebno predstava ni bila všeč, zato ker nisem točno vedela, za kaj gre. Vedela sem samo, da enega človeka lovijo, ki naj bi bil sovražnik št. 1. Bil je brez obraza. Po predstavi, ko so bile delavnice, mi je bilo bolj všeč.

» Predstava mi je bila všeč. Bil je zanimiv način igranja in zanimiva vsebina. Všeč mi je bilo, da je bila v angleščini. Zanimivo je bilo tudi to, da je bilo veliko prisposodob.

» Predstava se mi je zdela dobra. Ni bilo le igranje, ampak je vključevala ples in petje pa tudi lutko. Motilo me je le to, da je lutka večkrat umrla in nato spet oživela. Delavnice so bile zanimive in zabavne.

» Predstava je bila zelo dobra in zanimiva. Samo motilo me je, da je lutka prevečkrat umrla in nato spet oživela. Delavnice so bile tudi zanimive in veliko smo se smejali.

» Predstava je bila dobra, sicer čudna, ampak radostna. Delavnice so mi bile všeč, saj smo morali tudi sami igrati odlomek iz predstave.

» Predstava je bila zelo dobra in vse se je razumelo. Delavnice so bile v redu in zabavne. Gledališče je ful v redu, le sedeži so bili pretrdi.

» Cela predstava je bila zelo dobra, komaj čakam, da bo še kakšna. Delavnice so bile tudi super.

9. RAZRED

» Bila je plesno, glasbeno, gledališko lutkovna predstava, saj je bilo vsakega nekaj. Glavno vlogo je imela lutka – človek brez obraza. Z različnimi gibi so igralci animirali lutko in tudi sami igrali po svojih najboljših močeh. Predstava mi je bila narejena preveč na moderen način. Po predstavi smo imeli razne delavnice, v katerih smo spoznali vsa pomembna dela, ki jih morajo opraviti pred predstavo, med predstavo in po predstavi. Delavnice so mi bile še kar všeč.

» Predstava mi je bila všeč, še posebej pa zato, ker je bila v angleščini, saj smo se lahko tudi nekaj novih besed naučili. V nekaterih delih te predstave je bila še v ozadju glasba, kar je bilo zelo dobro. Predstave mi je bila nasploh všeč. Niso mi bili všeč pa sedeži, ker so me po predstavi bolele noge. Po predstavi so sledile delavnice in tu smo lahko spoznali igralko oziroma igralca in delali tudi kaj drugega. Skratka skoraj vse mi je bilo všeč.

» Priprave v šoli so se mi zdele čudne, ampak potem sem videl, zakaj smo jih imeli. Predstava se mi je zdela zelo dobra, tudi zato ker je bila v angleščini in ne v slovenščini. Tudi delavnice potem so bile zanimive.

» Najboljša je bila predstava Show your face!. Zanimivo so jo igralci prikazali. Dober je bil tudi zvočni efekt, ki so ga igralci pod odrom igrali. Ko smo končali, smo odšli v delavnice z enim od igralcev. Razložil nam je, kako se predstava naredi in opisal postopek. Povedal nam je, kako so naredili in izvedli določene prizore v predstavi.

» Predstava Show your face! mi je bila zelo všeč, ker so uporabljali vse besede, ker so igralci premikali lutko in so tudi sami igrali. Všeč mi je bilo, ker so vse pokazali in odlično naredili predmete iz preprostih reči v žival, človeka ... Kritik nimam! Delavnice so bile zelo zanimive, saj v skupini, kjer sem bil jaz, ni bilo učitelja.

» Predstava je bila v redu. V redu sta bili igra in muzika. Delavnice mi niso bile prav všeč, a sem preživel. Lahko bi bila boljša sedežna garnitura. Zanimivo se mi zdi, ker je gledališče v elektrarni. Igralci so igrali dobro in zanimivo. V gledališču bi bila lahko še okrepečevalnica!

» Predstava je bila v redu, presenetilo me je to, da je bilo gledališče ravno v stari elektrarni. Predstava je bila ravno v pravi obliki za nas, tudi besedilo je bilo v redu. Po koncu so bile delavnice, ki so bile super. Jaz sem ostal pri razsvetljavi, nato smo odigrali prizor med dvema boksarjema. Nastopala sva jaz in moj prijatelj. Potem pa smo se morali na žalost posloviti.

» Predstava je bila zanimiva. To, da so naredili gledališče v stari elektrarni, je zelo zanimivo. Tudi delavnice so bile zelo zanimive. A kot so povedali drugi sošolci, niso bile vse. Delavnica, v kateri smo bile štiri devetošolke, je bila zelo v redu. Igralci iz Latvije so nam pokazali, kako naj delamo z lutkami, da zgleda, kot da so oživele. Nato smo se v tem preizkusili tudi sami. In sploh ni bilo tako lahko, kot je izgledalo.

» Predstava je bila dobra, smešna in lepo so jo odigrali. Ko je bilo konec predstave, smo se odpravili v delavnice. Tam smo izvedeli, kako se osvetli vso predstavo. Nato pa smo odigrali igrico, ki smo jo tudi razsvetlili. Izlet in predstava sta bila dobra.

» Predstavo smo si ogledali v stari elektrarni. To se mi je zdelo zelo zanimivo, pa tudi predstava se mi je zdela zanimiva, saj tega ne vidiš vsak dan. Po predstavi so nam tudi pokazali, kako so to predstavo uprizorili in bilo je zelo težko. Lepo je bilo tudi, ker so bili vsi zvoki v živo.

O POMEMBNOSTI PRIPRAV

Ker nismo poznali predstave, niti nismo v preteklosti imeli izkušenj z ogledom podobnih predstav, in spodbujeni s seminarjem za učitelje, ki smo se ga udeležile tri učiteljice, smo se opogumili in sestavili niz vaj, ki naj bi postopno pripeljale učence do bolj kreativnega izražanja skozi gib. Najprej smo vaje izvedle z učiteljicami, ki so bile nad njimi navdušene. Bilo je zelo sproščujoče in zabavno. Vendar smo se zavedali, da učenci niso prostovoljci, ampak da jim bo lahko tudi takšen način dela predstavljal prisilo.

Gibalne vaje smo izvedli v eni šolski uri. Učenci so bili razdeljeni v tri razredno mešane skupine. V dveh skupinah so bile vaje dobro sprejete, kot sicer malo čuden, a zanimiv in sproščen način gibanja, v tretji skupini pa je pri izražanju mnenj na koncu prvi učenec izrazil negativno mnenje, ki so mu v večini pritegnili tudi drugi.

Zanimivo bi bilo gibalne vaje v podobni obogateni obliki izvesti še enkrat, še bolje bi bilo, če bi jih vodil kdo od zunanjih sodelavcev, ki se s tem ukvarja. Lahko bi bile v višjih razredih prijetna popestritev skupinske dinamike in sproščanja pri športni vzgoji ali pri razrednih urah. Priprava na ogled predstave vsekakor mora biti.

Že na začetku gibalnih vaj smo objavili, da je to uvod v ogled predstave *Show your face!* v Stari mestni elektrarni - Elektro Ljubljana v Ljubljani. Takoj po koncu vaj so se učenci z zanimanjem in navdušeno vpisovali k posameznim delavnicam, ki so sledile po predstavi. S samo predstavo in tudi z delavnicami po njej so bili vsi učenci zelo zadovoljni, kar se je videlo tudi po vtisih,

ki so jih napisali v dnevju po ogledu, in po pripovedovanjih o tem, kaj vse so počeli in kaj so se naučili.

Sama lokacija ogleda, izbira predstave in delavnice z ustvarjalci po ogledu - vse je bilo nekaj novega, drugačnega. Vse skupaj je bilo sestavljeno v eno celoto, v kateri so učenci imeli možnost spoznati tudi ozadje nastanka gledališke predstave, poklice in ljudi, ki so potrebni za to, da se postavi na oder, in ustvarjalni proces nastajanja. Vse to je pomembno ne le za njihov osebni razvoj, ampak tudi za izkušnjo, ki jih bo enkrat kasneje opogumila k temu, da si ogledajo še kaj takšnega, kar se ne pojavi ravno v vsaki drugi reklami, in je predstavljeno kot enkratno, spektakularno in čudovito.

Tako s predstavo kot tudi z delavnicami, ki so sledile, smo bili zadovoljni prav vsi, učenci in učitelji. Tudi če vsem ni bilo razumljivo in všeč popolnoma vse v predstavi, so prav vsi začutili kvaliteto igre, giba, glasbe, besedilnih sporočil in seveda animacije pajaca, ki je dobil izrazit karakter in je izžareval vso pestrost človekovih občutij v odnosu do sebe in sveta.

URŠKA TUŠAR
UČITELJICA LIKOVNE VZGOJE
OŠ PRESTRANEK

8. RAZRED **OŠ SAVA KLADNIKA, SEVNICA**

SHOW YOUR FACE

*Show your face, don't be shy,
hide yourself, just don't cry,
hide your ears, hide you eyes,
run away from your lies.*

*Show your face, make me proud,
let me see, through the crowd,
how to hide, tell me now,
I'm not joking, tell me how.*

*Are you here, are you there,
you just might be anywhere,
don't get lost, don't get killed
and your life will be fulfilled!*

LUKA STEGNE, 8. C

SHOW YOUR FACE

*Zakaj ne pokažeš svojega obraza,
zakaj si očkova maza?
Pokaži svetu kdo si,
kaj si,
zakaj si to,
in ne kdo drug?*

*Ne bodi naiven in sramežljiv,
bodi vesel in potrpežljiv.
Naj tvoj obraz ne bo poraz,
dr'gač' noben te ne zapaz'.*

*A zdaj razumem te,
obraza nimaš, obirajo te.*

*A če sem prav razumel,
je ta cel napev zaradi tega,
ker tvoj obraz nihče ne opaz',
ker ga sploh ni,
ne moreš vanj'ga obračat oči.*

IVAN ŠRIBAR, 8. C

NO FACE

*Show me your face,
just in case
'cause today is a dance
and we will see a lot of friends.*

*I'm goin' to be sick,
I'm a freak
I have no face.
I don't see,
but I'm free.*

*You really dissapointed me
'cause you aren't free.
Your freedom was for sale,
so you're going to jail!*

*Oh, my god,
he was shot.
He lied on the floor
we cried more and more.
Then he said to me:
»I'm not going to jail,
I won't pray for my sins.
Is that OK?«*

*Now how really is free,
things will get better.
In the heaven he will see,
that faces just don't matter.*

ANDRAŽ JENE, 8. A

SHOW YOUR FACE

*Vsak dan srečujem ljudi,
a jih ne morem pogledati v oči.
V meni se prebudi strah,
da bo tistega, ki ga bom pogledal,
pognalo v zrak.*

*Ljudje mislijo, da nimam srca,
da se ne znam smejati,
in čeprav je neviden,
znam obraz pokazati.*

*Težko se je z ljudmi spoprijateljiti,
tudi če si močno želiš,
je težko pristopiti.
Nikoli ne vem, kako se bodo odzvali,
v najslabšem primeru
se mi bodo smejali.*

*Tako.
Moram se sprijazniti,
da sem drugačen,
mogoče obstaja kdo, ki se mi zdi
malo manj mračen.
Sem, kar sem! Jaz!
To je moj obraz.*

MONIKA VERHOVC, 8. C

UOKVIRITI DOŽIVETJE ALI DELAVNICE PO PREDSTAVI

Kot rdeča nit se je skozi ves projekt Kulturstik pojavljala pomembnost priprave otrok na predstave, delavnice, filme. Le primeren uvod jih lahko pripravi na doživetje, ki jim je novo in nepoznano. Vse mentorice so se strinjale, da je uokvirjanje doživetij oziroma postavljanje v kontekst bistveno za to, da imajo otroci s spoznavanjem sodobne umetnosti pozitivno izkušnjo. Pomemben pa ni le uvod, ampak tudi zaključek. Po predstavah so otroci polni vtisov, vprašanj in pogosto tudi želje, da bi svoja občutja delili. Delavnice so jim omogočile ravno to. Gledališče je umetnost »v živo« in ponuja možnost direktnega soočenja z igralci in ostalimi ustvarjalci predstave.

Biserma Židom, ki dela kot svetovalna delavka na OŠ borcev za severno mejo Maribor in je bila zadolžena za koordinacijo projekta Kulturstik, kot veliko vrednost spoznavanja z ustvarjalci navaja tudi element poklicnega usmerjanja, saj se učenci spoznajo tudi z različnimi, manj znanimi poklici.

POKLICNA ORIENTACIJA V PROJEKTU KULTURSTIK

Pričujoči članek je namenjen učiteljem, svetovalnim delavcem in vsem, ki skrbite na šolah za poklicno vzgojo. Z njim bi rada podala praktične predloge, s pomočjo katerih bi obogatili poklicno vzgojo v kontekstu kulturne vzgoje. Ker je izbira poklica ena najpomembnejših življenjskih vprašanj in če izhajam iz predpostavke, da so mladostniki premalo pripravljene na sprejemanje poklicne odločitve, je v ta namen potrebno razvijati poklicne interese in različne dejavnosti (tudi kulturne). S tem mlade spodbujamo k odkrivanju lastnih talentov in razvijanju lastne ustvarjalnosti na eni strani, na drugi strani pa k spoznavanju poklicev, poglobljanju in formiranju ter pridobivanju izkušenj s področja poklicev, ki so vezani na sodobno gledališče. Spoznavanje poklicev si bomo ogledali skozi prizmo ogleda predstave skupine Betontanc, ki jo je leta 1990 ustanovil režiser Matjaž Pograjc in jo vodi še danes. Skupina temelji na gibalni dinamiki, poudarek pa je tudi na tekstu in močni izpovedni glasbi. Predstava *Show your face!* je na svoj način problematizirala logiko delovanja »zlaganega sveta« in mesta posameznika v njem. Spremljali smo zgodbo malega junaka brez obraza, ki je skozi spretno animacijo igralcev nastajala pred nami iz prazne kapuce in je pred gledalci oživela kot živa oseba. Zgodba malega Branka nam je pokazala osebno izpovedno plat kot socialno politične momente iz sveta danes in zgodovine. V ta namen je zavod Bunker ob predstavi *Show your face!* organiziral ustvarjalne pogovore oziro-

ma krajše delavnice, da bi učenci sodobni teater oziroma ljudi, ki ga ustvarjajo, tudi bližje spoznali. Pripravili so kratke opise desetih delavnic, od katerih vsaka predstavlja določen profil poklica oziroma načina ustvarjanja v predstavi.

POGOVORI IN DELAVNICE Z USTVARJALCI PREDSTAVE SHOW YOUR FACE!⁶

1. SHOW MUST GO ON!

PREDSTAVA SE MORA NADALJEVATI

Vsebina:

- Kaj dela producent?
- Kaj se dogaja v zaodruju?
- Kako potekajo gostovanja?
- Kako z gledališčem v svet?

Vodja pogovora: Mojca Jug,
oblikovalka programa in producentka

2. HOW TO »DRESS« A SHOW?

KAKO OBLEČI PREDSTAVO?

Vsebina:

- Kaj dela kostumograf?
- Kaj vse mora preučiti?
- Moda in gledališče
- Kostum in karakter v sodobnem gledališču

Vodja pogovora: Mateja Benedetti,
kostumografinja in modna oblikovalka

3. HOW TO »LIGHT« A SHOW?

KAKO OSVETLITI/PRIŽGATI PREDSTAVO?

Vsebina:

- Kaj dela oblikovalec svetlobe?
- Kako delujejo luči?
- Luč v gledališki predstavi
- Nekaj »lučnih« zgodb in tehničnih detajlov

Vodja pogovora: Tomaž Štrucl,
oblikovalec svetlobe in režiser

4. HOW TO »SOUND« A SHOW?

KAKO DATI ZVOK IN GLAS PREDSTAVI?

Vsebina:

- Kaj dela oblikovalec zvoka?
- Kako manipulirati z zvokom?
- Zvok v gledališki predstavi
- Nekaj »zvočnih« zgodb in tehničnih detajlov

Vodja pogovora: Jure Vlahovič,
oblikovalec in manipulator zvoka

5. HOW TO »MAKE THINGS« ALIVE?

KAKO OŽIVITI STVARI?

Vsebina:

- Kaj dela animator predmetov?
- Kako animirati predmete?
- Uporaba predmetov v predstavi
- Kako je nastal »mož brez obraza«?
- Demonstracija animiranja izbranih predmetov

Vodja pogovora: Umka.LV, skupina lutkarjev
in animatorjev iz Latvije

6. HOW TO »MOVE« A SHOW?

KAKO »ODGIBATI« PREDSTAVO?

Vsebina:

- Kaj dela koreograf?
- Kako postati koreograf?
- Sodobni ples in koreografija
- Gib in karakter v gledališču

Vodja pogovora: Branko Potočan,
plesalec in koreograf

7. SHOW YOUR CHARACTER - SHE!

POKAŽI SVOJO VLOGO - ONA!

Vsebina:

- Kako zgraditi svojo vlogo?
- Igralec vs. igralka na odru
- Sodobno gledališče in performans
- Odnos med igralcem in publiko
- Izkušnje na odru

Vodja pogovora: Katarina Stegnar,
gledališka in filmska igralka, performerka

8. SHOW YOUR CHARACTER - HE!

POKAŽI SVOJO VLOGO - ON!

Vsebina:

- Kako zgraditi svojo vlogo?
- Igrati v filmu ali gledališču
- Vloga igre v sodobnem gledališču
- Odnos med tekstom in gibom
- Izkušnje na odru

Vodja pogovora: Branko Jordan, gledališki in filmski igralec

9. SHOW YOUR STYLE!

POKAŽI SVOJ SLOG!

Vsebina:

- Razčlemba elementov predstave
- Elementi sodobnega gledališča
- Naredi si svoj »asociativni miselni vzorec« predstave
- Razvijanje analitične in kritične misli

Vodja pogovora: Andreja Kopač, novinarka in publicistka

10. SHOW YOUR FACE II

POKAŽI SVOJ OBRAZ, DRUGIČ

Vsebina:

- Nadaljevanje zgodbe predstave o »možu brez obraza«
- Elementi kreativnega pisanja
- Etične dileme sodobnosti
- Razvijanje abstraktne in ustvarjalne misli

Vodja pogovora: Rok Vevar, kritik in publicist

Učence smo razdelili v skupine po posameznih področjih (poklicih, ki jih zanimajo), da so si izbrali eno (ali več vprašanj) in skušali nanje odgovoriti oziroma zapisati mnenje, izkušnjo, predlog, misel, ki jim jo vprašanje poraja in so jo kasneje preverili z umetniki. Seveda so bila našeta vprašanja le predlogi, ki so jih lahko poljubno razčlenjevali in dopolnjevali.

Za lažjo orientacijo naj navedem le nekaj osnovnih vprašanj, na katere so delavnice dajale odgovore:

- Kaj je kreativno znotraj vsakega poklica?
- Kako nekdo razmišlja, ko ustvarja/dela?
- Kaj pomeni opravljati posamezen poklic oz. živeti z njim?
- Vsebinska razčlemba umetniškega dela: ustvarjanje zgodbe, refleksija, kritika.
- Kakšne so delovne obveznosti?
- Kdaj je delovni čas?
- Kakšne značajske lastnosti potrebuje za posamezen poklic?
- Kakšne interese potrebuje?
- Kje se lahko zaposli, kakšen je njegov delovni prostor?
- Kakšna anekdota, zgodba, šala v zvezi z njihovim poklicem.

Učenci so se že v Mariboru v učilnici po skupinah pripravili in odločili, v kateri delavnici bodo sodelovali in katera vprašanja jih zanimajo in jih bodo z ustvarjalci analizirali.

Za uvodno motivacijo pa sem jim prebrala misli igralke Katarine Stegnar:

BITI IGRALEC, BITI PERFORMER, PLESALEC, BITI UMETNIK?

»Na začetku stvar izgleda preprosto. Narediš sprejemni izpit, prestaneš štiri leta drila govora, petja, sabljanja, plesa, kompozicije, se učiš o zgodovini gledališča, drame, o dramaturgiji, zaključiš šolanje in potem? Luči se prižgejo in že stojiš na odru in si zvezda?

Ne, stvar ni tako preprosta. Lahko delaš različne stvari, se odločiš za različne izraze. Od klasičnega teatra, eksperimentalnega, lutk, sinhronizacije, špikeriranja, plesa, vodenja oddaj, recitiranja ... Stojiš na odru, takem ali drugačnem, in ljudje

ploskajo. To zglada, kot da je bistvo poklica. Vendar je ta druga; je v ustvarjanju, v izmenjavi mnenj, v kreativnem konfliktu med soustvarjalci, v potovanjih, v pisanju tekstov, v deljenju letakov za predstave, v pisanju konceptov, v neskončnih pogovorih, v čiščenju odra, v pranju kostumov ...

Za vsakega igralca je izkušnja drugačna, tako drugačna, kot smo si ljudje različni, vendar eno ostane isto: pogum, moraš imeti pogum, da si takrat, ko ne veš kam naprej, dopustiš, da ne veš, da padeš v prazen prostor, v črno luknjo, v vodnjak brez dna; in iz tega (iz sebe) poskusiš izstisniti umetnost.«⁶

Po ogledu predstave v Stari mestni elektrarni - Elektro Ljubljana smo se razdelili v skupine in se napotili na predvidene različne lokacije, kjer je bilo srečanje umetnikov in učencev. Učenci so si lahko ustvarili vtis o delovnem okolju, delovnih razmerah in delovnih področjih umetnosti, ki jih sicer manj poznajo, obenem pa so spoznavali samega sebe, saj so zelo kreativno sodelovali z umetniki v delavnicah. Preko teh različnih aktivnosti so spoznavali sebe ter ozaveščali svoje prednosti in pomanjkljivosti. Učenci so imeli možnost preizkusiti se v aktivnosti posameznega poklica.

Tako kot ugotavlja Watts⁷ v svoji raziskovalni študiji, postaja poklicna vzgoja vedno bolj integralni del izobraževanja, ki učencem omogoča, da raziskujejo odnos med naučenim in razvojem lastne kariere. Trend evropskih držav kaže, da je pri svetovanju in poklicnem usmerjanju vedno bolj pomembna vloga šole, ki pa vključuje zunanje ustanove kot dopolnilo.

Poklicna orientacija v sodobni družbi postaja vse bolj pomembna za posameznike, mlade ljudi in odrasle kot za vse izvajalce izobraževanja in

usposabljanja ter tudi za delodajalce in državo. Takšno sodelovanje v tem projektu se je pokazalo kot nova možnost razvijanja dobrega in učinkovitega sodelovanja med umetniki - kulturniki in učenci osnovne šole.

Iz tega sodelovanja smo se naučili, da imajo posebno mesto tudi poklici, ki so vezani na sodobno gledališče in s katerimi se v šolskem izobraževalnem sistemu le redkeje srečamo.

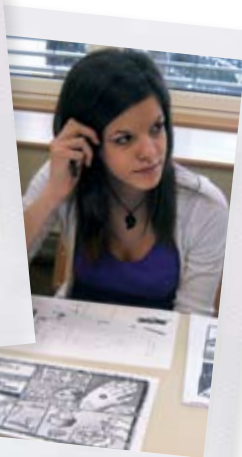
BISERNA ŽIDOM
SVETOVALNA DELAVKA
OŠ BORCEV ZA SEVERNO MEJO MARIBOR

Viri:

⁶ Kopač, A. (2009). *Show your face!*. Pedagoško gradivo. Ljubljana: Bunker, Ljubljana. Dosegljivo na <http://www.kulturstik.si>.

⁷ Watts, A.G. idr. (1997). *Izobraževalno in poklicno usmerjanje v Evropski skupnosti*. Ljubljana: Izida.

DELAVNICE

OD GLEDALCA DO USTVARJALCA

Naslednjo fazo Kulturstika smo namenili delavnicam, na katerih so lahko učitelji in učenci pod vodstvom izkušenih mentorjev poglobljeno spoznavali, kako se v izbranih umetniških zvrsteh ustvarja. Če so se do takrat urili kot gledalci, so se lahko sedaj preizkusili tudi kot ustvarjalci. Skoraj na vsaki šoli smo organizirali štiri različne vrste delavnic, razen v Prestranku, kjer so si zaželeli več cirkusa, in na Raki, kjer so bili odsotni striparji, ki so ravno v tem času odpotovali v Francijo zastopat slovenske barve na enega največjih festivalov stripa na svetu.

STRIPARSKÉ DELAVNICE

Morda so si lahko med vsemi ponujenimi delavnicami učenci najbolj jasno vnaprej predstavljali, kako poteka nastajanje stripa. Če ne drugače, pri likovnem snovanju je strip del rednega učnega načrta. Fantje iz Foruma Ljubljana, vsi po vrsti izkušeni striparji, ki redno objavljajo v reviji Stripburger, so predstavili malo zgodovine

stripa, pokazali nekaj zelo zabavnih pristopov, kot je *jam session*, in s strokovno natančnostjo učence vodili skozi posamezne korake stripovskega delovnega procesa. Na vsaki šoli so ob koncu delavnice nastali skupinski mini albumi.

DELAVNICE ANIMIRANEGA FILMA

Tudi delavnice animiranega filma, ki so jih vodili mentorji programa Slon iz Društva za oživljanje zgodbe 2 koluta so začeli s kratkim predavanjem o osnovah animacije, potem pa so si učenci v skupinah, preden so začeli fotografirati sličico po sličico, zamislili zgodbo, oblikovali scenografijo in glavne junake. Pri tem so uporabili različne materiale, od plastelina do risbe, in tehnike: *stop motion*, računalniško animacijo, piksilacijo ... Za konec so posneli samo še zvok in njihov prvi animirani film je bil gotov!

DELAVNICE SODOBNEGA PLESA

Delavnice sodobnega plesa so bile za marsikoga težak zalogaj, saj si je pod tem nazivom predstavljal vse prej kot vaje, ki so jih ponudili mentorji. Različne vaje oziroma orodja, ki so jih učenci spoznali, so namenjena predvsem ozaveščanju telesa, osnovnih gibanj, spoznavanju odnosa s prostorom, komunikacije z drugimi, odkrivanju zaupanja ...

Kljub enostavnim nalogam je bilo verjetno marsikomu manj udobno, kot bi mu bilo, če bi bilo potrebno samo ponavljati za mentorjem lepe in privlačne gibe, kot jih vidimo na televiziji. Vendar smo učence namerno želeli seznaniti s plesom, ki je veliko bolj način mišljenja kot pa določena tehnika gibanja. In ker tak način mišljenja v življenju le redko uporabljamo, nam je običajno prvo srečanje z njim tuje in zahtevno, po drugi strani pa odpira čisto drugačne možno-

sti ustvarjanja in spoznavanja samih sebe. Tudi če so imeli učenci v prvem delu delavnic več pomislekov kot pa zadovoljstva, se je to razmerje v drugem delu, ko so se osredotočili na oblikovanje koreografije, ki so jo na koncu s ponosom pokazali, povsem obrnilo.

CIRKUŠKE DELAVNICE

Cirkuške delavnice, ki jih je izvajalo Združenje za cirkuško pedagogiko Cirkokrog, smo uvrstili v Kulturstik iz dveh razlogov: želeli smo opomniti, da je tudi cirkus resen del gledališke umetnosti, obenem pa smo vedeli, da je lahko zelo zabaven in sproščujoč. Sodobne cirkuške predstave se ponavadi vrtijo okoli žonglerskih in akrobatskih spretnosti in imajo čisto svoje dramaturške zakonitosti, še posebej kadar se nastopa na ulicah mimobežni publiki.

Na delavnicah so mentorji pokazali, kako se sestavlja preproste in tudi bolj zahtevne skupinske akrobacije ter učence spoznali z nizom zanimivih žonglerskih pripomočkov: žogice, poi, kiji, vražje palčke (devil sticks), in seveda, diablo, pri čemer so se nekateri izkazali za prave mojstre!

Vse delavnice so se zaključile s kratkimi predstavami, na katerih so učenci svoje delo pokazali svojim sošolcem, učiteljem in marsikje tudi mlajšim učencem.

DELAVNICI SODOBNEGA PLESA IN CIRKUSA NA OŠ PRESTRANEK

Ker je bilo celo šolsko leto 2009/10 na naši šoli v znamenju cirkusa, smo se z ravnateljico in sodelujočimi učitelji v projektu odločili za delavnice sodobnega cirkusa. Potekale so dva zaporedna dneva.

Učenci so bili razdeljeni na tri enako velike skupine, kamor so se vključili po lastni izbiri. Dve so vodili člani Združenja za cirkuško pedagogiko Cirkokrog: Anja Mikič, Denis Crovella, Grega Wedam, Ivo Lukša, tretjo, delavnico sodobnega plesa, pa Branko Potočan. Ko smo izvedeli, da nas bo v okviru Kulturstika obiskal znan koreograf in odličen plesalec Branko Potočan, smo takoj vedeli, da bo to za nas in predvsem za naše učence neponovljiva in dragocena izkušnja ter doživetje. Učencem smo predstavili Branka kot izvrstnega ustvarjalca, česar pa na začetku niso popolnoma dojeli, saj besede ne povejo toliko kot dejanja sama.

Kljub temu so učenci pravo vrednost tega, kar so na delavnicah počeli, spoznali skozi proces ustvarjanja, in to jim je bilo iz trenutka v trenutek bolj všeč. Najbolj jih je navdušilo, da je iz fragmentov, ki so jih vadili, nastala odlična plesna točka. Dojeli so, da »premikanje« stolov in svojih teles okrog njih ni samo sebi namen, ampak so ob tem začeli uživati in si v nadaljevanju zelo želeli ponovnega obiska Branka in sestavljanja ter treniranja njegove domiselne koreografije, ki jo je dopolnjeval odličen izbor glasbe. Točka nam je bila tako všeč, da smo jo poimenovali *Dolgčas v šoli* in predstavili na zaključni prireditvi v Sevnici.

Delavnica sodobnega plesa se je začela z ogrevanjem, da bi se učenci fizično in psihično pripravili na izvajanje koreografije, kar pa ni bilo težko, saj je Branko poskrbel za sproščeno in igrivo vzdušje, ki je učence razorožilo. Deloma je potekala v učilnici, kjer so vadili koreografijo s stoli, in deloma v telovadnici, kjer so se preizkusili v plezanju po tkanini. Še bolj pa so uživali ob Brankovem prikazovanju mojstrov in na trakovih. Nekateri so v sebi odkrili pravi talent in z Brankovo pomočjo počeli v zraku že prav neverjetne stvari.

V dveh cirkuških delavnicah so učenci preizkusili svoje spretnosti z različnimi žonglerskimi pripomočki (žogice, kiji, diabol) ter se zabavali s sestavljanjem piramid različnih zahtevnostnih stopenj.

Sestavljanje piramid je bilo skupinsko delo, saj je bil vsak posameznik pomemben člen v celotni zgradbi. V enem liku je moral sodelovati vsak, drugače lik ni uspel, tako da so učenci dojeli pomembnost sodelovanja in svoje vloge v skupini. Sodelovali so tudi pri izbiranju piramide oziroma sestava, ki ga bodo naredili. Izvajali so različne skupinske like tako, da so se postavljali drug zraven drugega in na drugega in se držali. Pri osvajanju posameznih sestavov so se zelo zabavali in smejali, še posebej, ko so se zamajali ali celo zrušili. Ko pa je šlo zares, so se koncentrirano in resno sestavljali, dokler ni bila celotna piramida postavljena. Takrat so se ponosno postavili v položaj in v njem obstali toliko časa, da smo učiteljice to zabeležile s fotoaparatom. Delo v skupini, kjer so se učili žongliranja, je bilo bolj individualizirano, saj se je spretnosti učil vsak sam. Pod vodstvom mentorjev, ki so jih postopoma vodili k ciljem - ki so bili fleksibilni in različni za vsakega posameznika ter odvisni od njegovega napredka - so učenci tekmovali sami

s sabo. Bili so zelo motivirani, da bi posamezno spretnost čim bolj usvojili. Lepo je bilo gledati otroke in njihovo vztrajnost pri tem, da so vedno znova in znova poizkušali z izvajanjem, dokler jim ni uspelo. Vsak je napredoval v svojem ritmu, usvojene spretnosti so potem še utrjevali, preizkusili pa so se z izvajanjem teh spretnosti tudi v dvojicah in trojkah.

Za zaključek delavnic smo se odločili, da to, kar smo počeli dva dni, pokažemo še ostalim učencem šole. Bil je ravno pustni torek in v telovadnici je bila pisana publika, ki so jo sestavljali princeze in čaravnice, vitezi, pike nogavičke in mišje učiteljice. Predstava, ki so jo videli, jih je navdušila. Vsako piramido, žongliranje in ostale spretnosti so nagradili z aplavzom in vzkliki navdušenja, zadnja točka je bil ples s stoli, ob katerem smo (vsaj učiteljice) ostale brez besed, ker je bilo tako lepo. Ko je bilo vsega konec, nihče ni vstal, da bi odšel, ampak so vsi kar sedeli in čakali in z glasnim vzklikanjem hoteli še, tako da so nam svoje spretnosti pokazali še mentorji delavnic.

Učenci so bili nad delavnicami navdušeni. Zelo so pohvalili vodenje in prijaznost mentorjev, zadovoljni so bili s svojim uspehom, ki so ga dosegli v teh dveh dneh. Za delo so bili zelo motivirani in vztrajni, niso se uklonili porazom, ampak so z dobro voljo nadaljevali z aktivnostjo. Motivacija in navdušenje sta prerasla meje šole in mnogi so se odločili, da bodo svoje cirkuške spretnosti izpopolnjevali tudi v prostem času. Tudi učitelji smo bili navdušeni nad vsem dogajanjem, ki ga je prevevalo pozitivno in spodbudno vzdušje.

URŠKA TUŠAR IN ANA KALUŽA
UČITELJICA LIKOVNE VZGOJE IN UČITELJICA
SLOVENSKEGA JEZIKA
OŠ PRESTRANEK

VTISI UCENCEV: 7. RAZRED

» Včeraj mi je bilo dobro in tudi v ponedeljek, saj smo imeli dobrega učitelja plesa in plezanja. Najbolj zanimivo je bilo, ko smo plezali in ko nam je učitelj pokazal trike na vrvi. Dobro je bilo tudi to, da smo žonglirali in vrteli diabolo. Včerajšnja predstava je bila dobra, saj sem videl, da je tudi v drugih skupinah bilo dobro. Bilo je dobro in še enkrat bi ponovil. Najbolje je bilo vrteti diabolo.

» Vse se je vrtelo okrog cirkusa: žongliranja, vrtenja, skakanja, raznih cirkuških trikov in seveda mnogih drugih trikov in zvijač. Jaz sem se posebej dobro naučil vrteti tudi diabolo. Posebej zanimiv pripomoček mi je bil poleg drugih tudi flowerstick. Posebej dober in zanimiv mi je bil učitelj Denis, ki je bil Francoz, a mu je šla slovenščina kar dobro. Najbolj zanimiv mi je bil seveda diabolo, saj z njim lahko narediš karkoli.

» Jaz sem se imel zelo dobro. Naučil sem se žonglirati, delati trike z diabolom. Naučil sem se plesati na stolu, delati piramide, vrteti krožnik na palici. Učitelji so bili zelo dobri. Najbolj sem se navdušil nad žongliranjem in diabolom. Delati z žogicami je bilo težko, ampak sem se potrudil in uspel. Diabolo je bil zelo lahek trik.

» Mi je bilo zelo všeč, ker smo igrali razne akrobacijske norčije. Sestavljali smo piramide. Plezali smo po blagu, se vozili z monociklom, žonglirali in se zabavali z flowerstickom. Diabolo me je tako navdušil, da sem si ga že drugi dan kupil. Najboljša učitelja sta bila Denis in Anja.

» Imel sem se super, ker sem se navadil žonglirati, vrteti krožnik na palici in na prstih. Učitelja sta bila zelo zadovoljna z nami, nista bila stroga. Učitelj plesa pa je bil zelo "telovaden". Imeli smo se lepo, ker so bili učenci iz 9. in 8. razreda, je bilo vse zabavno. Najraje sem pa imel vrtenje krožnika na palici.

» Bilo mi je kul, ker smo delali piramide in vrteli diabolo. Delali smo tudi akrobacije in smo žonglirali. Imeli smo tudi v redu učiteljico Anjo, ki nas je dosti naučila, in učitelja Denisa. Plezali smo po tkaninah, vrteli smo stole. Najboljša točka je bila piramida in vrtenje diabola. Vrteli smo tudi krožnike na palicah, kar ni bilo slabo. Najboljše od vsega mi je bilo voziti monocikel in hoditi po vrvi, še boljše od tega pa metanje po blazinah.

» Bilo je lepo in zanimivo, učitelji iz projekta Kulturstik so bili zelo prijazni. Veliko smo se naučili in spoznala sem veliko novih stvari. Dva dni smo sestavljali plesno točko ob stolu (in na stolu, s stolom), a »batmana« nisem naredila (batman je stoja na stolu). Ko smo zadnji dan predstavili točke, sem zmogla tudi to. Tako izkušnjo bi rada ponovila. Videla in poizkusila sem stvari, ki jih vidiš samo v cirkusu. Naš učitelj Branko Potočan nam je pokazal spretnosti na tkanini (viseči dolgi vrvi). Bilo je zelo lepo, ampak prehitro je minilo. Zelo lepo bi bilo, če bi to ponovili.

8. RAZRED

» Sodelovala sem v delavnici s cirkuškimi veščinami. Naučila sem se žonglirati z žogicami, balansirati s krožniki in obvladati diablo. Mentorji so bili prijazni in pri njih sem se veliko naučila. Zaključna predstava je zelo dobro uspela, saj smo pokazali, kaj smo se v teh dveh dneh naučili. Gledalcem je bila predstava zelo všeč.

» Sodelovala sem večino časa v delavnici sodobnega plesa, nekaj časa pa tudi v delavnici s cirkuškimi veščinami. V delavnici sodobnega plesa smo se naučili plesa s stoli, v delavnici s cirkuškimi veščinami pa žongliranje, obvladovanje z diabolom in še kaj. Najboljši mentor je bil Branko Potočan, bil je zelo prijazen in je znal učiti. Moje mnenje o prireditvi je, da je bila zelo v redu in smo se naučili še marsikaj novega, npr. žongliranja.

» Zelo mi je bilo všeč. Naučila sem se uporabljati diablo, Ivo nas je učil žonglirati s tremi žogicami. Drugi dan smo zamenjali skupine. Drugi učitelj nam je pokazal »trike« na stolah in ples. Plezal je po tkanini in na njej delal razne akrobacije. Tudi končna predstava je bila dobra. Zelo so mi bile všeč piramide in ples s stoli. Tudi točke iz skupine, kjer je bil Ivo, so bile zanimive. Za konec sta tudi dva inštruktorja pokazala akrobacije z diabolom in žongliranje z žogicami. Učiteljice – pravzaprav miške – so naredile lastovke. Želim si, da bi te delavnice potekale vse leto.

» Sodelovala sem v delavnici, kjer smo se učili žongliranja in obvladovanja diabola. Celotne delavnice so se mi zdele zanimive. Mentorja sta bila zabavna in prijazna. Na zaključni prireditvi smo vsi predstavili točke. Najbolj zanimivo pa se je zdelo otrokom iz nižjih razredov.

» Sodelovala sem v sodobnem plesu. Naučili smo se plesa s stoli in plezanja po blagu. Mentorji so bili prijazni. Zelo dober je bil Branko Potočan, ko je plezal po blagu. Zaključna prireditev je bila zelo dobra, saj so vsi pokazali, kaj so se naučili.

» Sodeloval sem v cirkuških veščinah. Tam sem se naučil delati človeške piramide in še kaj drugega. Delavnice so bile zelo dobre, mentorica in mentor sta bila zelo dobra, čeprav nisem vedel njihovih imen. Zaključna prireditev je bila zelo dobra, ker smo vsi pokazali, kaj smo se naučili.

» Sodeloval sem v cirkus krogu in malo pri Branku. Naučil sem se delati različne akrobacije in razne piramide. Tudi z rekviziti smo se naučili delati. Denis in Anja sta bila zelo dobra mentorja. Za druge ne vem. Cela predstava je bila kar v redu.

» Bilo je Zakon. Naučili smo se plesati okoli stola. Zadnjo uro pa še žonglirati in vrteti diablo. Bilo je kar v redu. Mentorji so bili zelo v redu.

» Sodeloval sem v Cirkokrogu. Naučili smo se marsikaj, kako delati piramide, voziti po monociklu, žonglirati ... Mentorji so bili zelo dobri. Tudi zaključna predstavitev mi je bila všeč.

» Sodeloval sem v delavnici skupinski liki in sodobno gledališče. Naučili smo se narediti piramido, žonglirati. Mentorji so bili prijazni. Zaključna prireditev je bila v redu. Na delavnicah mi je bilo zelo všeč.

» Sodobni ples in cirkuške delavnice so bile zelo zanimive. Naučili smo se plesati s stoli (supergirl), plezati po tkaninah, pozirati ... Najboljši mentor je bil Branko Potočan, bil je prijazen ... Tip obvlada čisto vse ... Prireditev je bila odlična ... žongliranje, obvladovanje diabola ... Moje mnenje je pozitivno. Takih delavnic bi lahko bilo še več ... Aja, pa še avtogram sem dobila.

» Na delavnicah je bilo v redu. Naučili smo se različnih stvari. V naši skupini smo se naučili koreografijo s stoli. Drugi dan pa smo odšli tudi v druge skupine in smo se naučili žonglirati, delali smo trike z diabolom. Naš učitelj je bil zelo v redu.

9. RAZRED

» Bila sem pri delavnicah sodobnega plesa in pri cirkuških delavnicah. V delavnicah sodobnega plesa smo plesali okrog stolov in delali različne gibe. Naučili smo se plesati s stoli, delati »supermana« in podobno. Mentorji so mi bili zelo všeč, ker so bili zabavni in prijazni. Zaključna prireditev mi je bila dobra, vendar bi lahko bila malo daljša.

» Jaz sem bil v eni od cirkuških delavnic. Ni bilo zelo dobro, je bilo pa »solidno«. Bolje kot pouk. Delali smo piramide. To je bilo menda najpomembnejše pri nas, ker smo jo na koncu tudi predstavili. Naučili smo se delati piramide. Učitelji so bili zelo dobri. Še posebno učitelj, ki je bil Francoz. Prireditev je bila kar dobra.

» Imeli smo delavnice. Bile so v ponedeljek in torek. Imeli smo tri delavnice, dve cirkuški in delavnico sodobnega plesa. Jaz sem bil v cirkuški delavnici. V tej delavnici smo žonglirali in upravljali z diabolom. Imeli smo zelo prijazne, zabavne mentorje, bili pa so tudi za hece. Zaključna prireditev je bila zelo dobra, bila je samo prekratka.

» Na OŠ Prestranek so v ponedeljek in torek 15. in 16. februarja potekale delavnice. Delavnica sodobnega plesa in dve cirkuški delavnici. V te skupine smo se razporedili učenci 7., 8. in 9. razreda. Jaz sem se vpisala v cirkuško delavnico. V njej smo se učili različnih piramid in jih na predstavitvi odlično pokazali. Učili smo se tudi žonglirati, vrtenja diabola, hodili smo tudi po vrvi, vrteli krožnike, se zabavali s palicami, preizkusili naše ravnotežje in še kaj. Naši mentorji so bili zelo zabavni in so nam rade volje pokazali kakšen trik. Zaključna predstava je bila zanimiva, ampak mentorji bi lahko pokazali malo več trikov.

» Bile so tri delavnice. V eni so delali piramide, v drugi so žonglirali, v tretji pa je bila delavnica sodobnega plesa. Vpisala sem se v delavnico sodobnega plesa, kjer smo uporabljali stole. Navadili smo se koreografije sodobnega plesa in uporabljanja stolov za še druge stvari, ne samo za sedenje. Mentorji so bili zelo prijazni in potrpežljivi, zelo zanimivi in spretni. Predstava na koncu je bila dobra. Lahko bi bilo več stvari predstavljenih.

» Bila sem v delavnici sodobnega plesa, tam smo se igrali s stoli, lovili ravnotežje, potem po njih skakali, dajali noge na stol. Naučili smo se koreografijo sodobnega plesa, gibe na stolu, palačinko, supermena ... Naš mentor je bil zelo prijazen, zabaven, nasmejan ... Končna prireditev je bila zelo dobra in smo zadovoljni s seboj. Naučili smo se veliko vsega in vesela sem zaradi tega.

KULTURSTIK NAS JE VZPODBUJAL K PRILAGAJANJU, NOVEMU UČENJU

Za celotno šolsko okolje je izbor vsebin in način dela (npr. sodobni ples) predstavljal novost, ki nas je vzpodbujala k prilagajanju, novemu učenju. Zaradi medpredmetnega povezovanja znotraj šole in povezovanja z ostalimi šolami je projekt predstavljal izmenjavo mnenj, znanj, pristopov, nenehno učenje, odkrivanje novega in prilagajanje.

Učenci so se z veseljem in po svoji lastni izbiri vključili v delavnice sodobnega plesa, stripa, cirkusa in dveh delavnic animiranega filma. Res po deseturni delavnici nihče od učencev še ni postal plesalec, risar stripov ali cirkusant, so pa učenci poskušali, raziskovali, ustvarjali. Pri tem so jim pomagali mentorji, ki so učencem znali prisluhniti, jih voditi in vzpodbujati v ustvarjanje, izražanje, spoznavanje in nastajanje nečesa novega. Tako so nastali prvi stripi, animirani filmčki, izražanje čustev s plesom in akrobatske spretnosti, ki so jih učenci ob zaključku delavnic pokazali drug drugemu. Po mnenju učencev tovrstnih aktivnosti na šoli manjka.

MOJCA JEVŠNIK

UČITELJICA GLASBENE VZGOJE

OŠ JOŽETA GORJUPA KOSTANJEVICA NA KRKI

FESTIVAL

ZAKLJUCNA PRIREDITEV V SEVNICI

Zadnja pot, na katero smo se podali v okviru Kulturstika, je bila zaključna prireditev, 14. aprila 2010 v Sevnici, kjer smo se zbrali soustvarjalci vseh osmih šol in predstavili rezultate našega skupnega dela.

Dan smo preimenovali kar v festival Kulturstik in si bogat program ogledali v treh sklopih: v avli šole smo razstavili stripe, v Kulturni dvorani Gasilskega doma zavrteli animirane filme, potem pa si ogledali predstavitev posameznih šol, ki so nastale deloma na Kulturstikovih delavnicah s pomočjo zunanjih mentorjev, nekateri pa so se izziva lotili čisto samostojno. Kljub temu da so šole obravnavale ista polja umetnosti in sodelovala z istimi mentorji, so se kratke uprizoritve med seboj zelo razlikovale. Videli smo cel spekter točk: od čisto plesnih do izrazito gledaliških, od takih z bolj klasičnim pristopom do zelo sodobnih, od hip hopa do cirkusa, vse pa je spretno povezovala Urška Jež.

Zaključni festival je pomenil priložnost, da se vsi udeleženci srečajo med seboj »v živo«, tako vsaj za hip doživijo velikost in pomen »skupnosti«, katere del so bili, ter reflektirajo lastno delo. Prireditev je predstavljala tudi edino priložnost projekta, da v takšnem obsegu pokaže svoje dosežke širši javnosti. In čeprav bi mogoče dosegli večjo vidnost v Ljubljani, smo ga umestili v Sevnico. Tej odločitvi je poleg dejstva, da je tu domovalo vodstvo projekta, botrovala tudi želja, da kraj, ki ga sicer redko kdo obišče, vsaj začasno spremenimo v prodorno, kulturno živo prizorišče.

KULTURA PREPROSTO ZIVI Z NAMI

Projekt Kulturstik smo začeli na OŠ Brežice izvajati v šolskem letu 2008/2009. V omenjeni projekt, ki je zajemal različne tematske delavnice, ogled animiranega filma *Perzopolis* in predstavo *Show your face!*, smo vključili učence 9. razreda in nadarjene učence 7. in 8. razreda.

V času izvajanja projekta so lahko učenci tudi sami ustvarjali na področju stripa, animiranega filma, pridobivali spretnosti sodobnega plesa, spoznavali tehnike, ki jih izvajajo v cirkusu ... Vse pa je od mentorjev zahtevalo, da učence vsebinsko temeljito pripravijo na zahtevane vsebine in delavnice, na sprejemanje vsebine, ki je prikazana nekoliko drugače, kot smo navajeni. Izrednega pomena so bili tudi pogovori, razprave, ki smo jih z učenci opravili po izvedenih aktivnostih. Želeli smo, da učenci razumejo drugačen pristop, da razumejo vsebino, da jo ponotranjijo, o njej razmišljajo, povedo svoje mnenje. Skratka - želeli smo, da se aktivno vključijo v Kulturstik.

Vedeli smo, da nas ob zaključku projekta čaka predstavitev. Svoje vtise smo strnili tako, da smo z izbranimi metodami in aktivnostmi prikazali, kako smo sami doživljali, videli in razumeli vsebine Kulturstika, s katerimi smo se srečali, jih spoznali, o njih razmišljali, se pogovarjali in razpravljali.

Ideja se je porodila tako pri učencih kot pri mentorih. S prizori in vsebinami v obliki »živega stripa« smo želeli prikazati, kako smo razumeli in doživeli Kulturstik. K sodelovanju smo povabili koreografa Branka Potočana in striparja

David Krančana, ki sta se izvrstno izkazala že pri vodenju tematskih delavnic.

Oba sta nas navdušila s svojimi idejami, načinom dela in tudi motivacijo.

Prvotna ideja je dobivala novo obliko, novo dimenzijo. Pogled strokovnih sodelavcev so razumeli in sprejeli tako učenci kot mentorji. Vsakdanjo animacijo, predstavitev smo spremenili tako, da smo jo oblikovali z očmi umetnika, z novega zornega kota. Spoznali smo, da lahko stvari, vsebine prikažemo drugače, nevsakdanje, in zanimivo.

Učenci so najprej izdelali velik grb Brežic, s katerim smo nazorno prikazali, od kod smo in katero šolo predstavljamo.

Glede na to, da je vsaka predstava od nas zahtevala, da se odpravimo v Ljubljano, smo prikazali odhod v Ljubljano in ogled animiranega filma *Perzopolis*. Osredotočili smo se na tisti del filma, ki prikaže položaj ženske in sprejemanje drugačnosti. Zakaj ravno sprejemanje drugačnosti? Drugačnost je pojem, s katerim se v današnji družbi pogosto srečujemo, o njej govorimo, marsikdaj z njo tudi živimo. Zavedamo se pomena drugačnosti, zato smo jo tudi želeli poudariti. Najpomembnejši rekvizit, ki smo ga uporabili, je bil »karton«, ki je spreminjal svoj namen; enkrat je prikazoval avtobus, drugič vrata, spet tretjič prostor. Niti naše predstavitve je povezovala učenka, dopolnjevali pa so jo nastopajoči. Odigrali smo vožnjo z avtobusom, kako smo izstopili in se odpravili proti Kinodvoru, sledil je prizor iz filma *Perzopolis*, odhod domov, počena guma, »štop« in plesna skupina, ki je z dinamično plesno točko zaključila našo predstavitev. Tako smo se 14. aprila 2010 predstavili na zaključni prireditvi v Sevnici. Hoteli smo biti razumljivi, a inovativni, drugačni.

Upamo, da nam je s pomočjo umetnikov uspelo

prikazati bistvo Kulturstika. Sami pa smo se naučili, da lahko stvari prikažemo z različnih zornih kotov. In ta pogled, ki je nekoliko drugačen, umetniški – ko sami ustvarjamo vse – sceno, besedilo, zvok ... je res enkraten.

Naš voznik, ki se je izredno vživel v svojo vlogo, nas je varno in duhovito popeljal v nove vsebine. Na pripravah in vajah smo uživali, upamo, da so z nami uživali tudi gledalci.

Ob vsebinah Kulturstika smo spoznavali kulturo in umetnost z novega zornega kota. Ugotovili smo, da se kultura in umetnost stikata in prepletata z vsakdanjim življenjem, da to ni nekaj oddaljenega, tujega, nerazumljivega. Preprosto živi z nami.«

ROMANA ZORKO
UČITELJICA SLOVENSKEGA JEZIKA
OŠ BREŽICE

DRAGI DNEVNIK

PETEK, 2. 4. 2010

Dragi Dnevnik,

danes je bil spet eden tistih dni, ko ne veš, kje se te glava drži ... No, kot bi rekli Angleži »make a long story short«: petek, začetek aprila je, gneča in kup obveznosti v šoli, pa da bo lonec poln: smo pred festivalom Kulturstik v Sevnici in treba je pripraviti zaključno točko! Te zanima več? Pred časom smo se ravnateljica, učenci in jaz, koordinatorica projekta na OŠ Sava Kladnika Sevnica, na delovnem sestanku pred začetkom oblikovanja sevniške zaključne točke odločili, da bomo točko poskusili ustvariti sami, brez pomoči zunanjih sodelavcev, mentorjev. In točka naj bi imela vsebino. In vsebina naj bi bila ponazorjena z gibom. In gib naj bi bil opremljen z glasbo. In morda bi vse skupaj lahko bilo podkrepljeno z animacijo. In morda bi vanjo lahko vnesli cirkuške elemente. In se je zgodila burna nevihta možganov!

Današnje jutro pa je bilo vsekakor najbolj stresno, hkrati pa polno adrenalina.

6.00

Ura je zvonila ... vsekakor pre zgodaj. Samo še nekaj minut, tako sladko bi bilo poležati. Ne, vstani! Ob sedmih so že vaje Kulturglavc in vseh, ki smo jih povabili zraven. Nekateri so prišli precej od daleč. Kar nekaj vozačev prihaja na preduro s starši, resno, odgovorno. Spodbuda, še bolj pa pohvala odraslih, ki sodelujemo v projektu, jim da krila. Bodo res vsi na mestu? Včeraj jih je nekaj manjkalo. Ampak Robi ima

hude želodčne težave, Ivan rad spi. Kdo že je bil odgovoren, da jima sporoči o vajah?

7.15

Začeli smo z zamudo, nekateri so zamujali, danes smo imeli vaje že četrtri ta teden! Vita, mlada sodelavka, ki k sreči pleše in se spozna tudi na glasbo, je tekla v avto po CD za začetek točke. Ervin se je potrudil in našel vso ostalo glasbo, ki so jo predlagali učenci. No, morda bomo potrebovali še kaj za vmes, ampak končno podoba glasbe bosta zmontirala Ervin in njegov oči - krasno, da ju imamo! Začnimo že! Dnevnik, ker ti o sami vsebini naše točke nisem še ničesar zaupala, naj ti bo. Ampak ne bom ti opisovala vsebine, pač pa dogajanje, naše povedi, misli, potek vaj:

> *Dolgočasno popoldne, ne veš, kaj početi - kako boš to pokazal?*

> *Bodi izrazita, pretiravaj z gibom. Ne, ne govori, vse mora biti razvidno iz giba.*

> *Kaj počneš, nekaj statičnega se vseeno mora odvijati - in tu potrebujemo zelo počasno glasbo, ker ti je dolgčas!*

> *Če lahko zehaš? Seveda lahko, a da ne boš skupaj zlezla!*

> *Kdo bo bral? Super, ti beri!*

> *Bi kdo spal popoldne? A da ne? Pa ne.*

> *Pišesh nalogo? Ne, seveda, petek je!*

> *In nato nepričakovan telefonski klic! Ustrezna glasba!*

> *Skoči pokonci, dobil/a si povabilo: greš na zabavo! Hitro, treba se je urediti. Kako, samo frizuro? Ne, treba bo pokazati več. Kaj predlagate? Tuš. Samo umivanje obraza? Frizura vsekakor ... Mozolji? Fantje se boste brili? Samo eno hlačnico si potegnil gor in si že pri zadrgi! Dekleta nujno*

make up ... In VSI to počnete pred ogledalom - ogledalo je publika ... Ne pusti se zмести.

> *Nato zabava - začeli bomo kar z Macareno, kako je zabavno. Fantje, glejte dekleta, jim gre malce bolje. Poslušaj ritem! Hop, obrni!*

> *Zabava se razvija, ples fantov, deklet. Pridejo »bad guys«, ki so si prej ogledovali Tjašo. In jo odpeljejo. Na silo!*

> *Obup! Tjaša potrebuje pomoč! Kje je? Ste jo kje videli? Nogometaši, cirkusanti, rock band? Pomagajte nam jo poiskati! Da jo imajo zaprto? Tecimo ponjo!*

> *Tjaša, si v redu? Jim bomo že pokazali! Kar s pestmi po njih! Ne??????? Zakaj ne? Kako to misliš? Tudi v njih se skriva nekaj dobrega? Res? Te niso ranili? Se lahko spremenijo? Bodo sprevidele, da ne delajo prav? V tem momentu »bad guys« preoblečejo majice, tako tudi na zunaj pokažejo, da so spregledali. In zaključni ples vseh! Prikloni se, vsi gledamo Evo. Še enkrat zaključni ples. Priklon, pazi Evo!*

Uf, smo zadovoljni? Bo šlo? Kje so težave? Še kaj potrebujemo? Bomo znali pokazati žalost, strah, preplašenost, ko iščemo pogrešano deklico? Teci zmedeno ... Išči s pogledom ... Dvigni roko nad oči ... Nič zato, če nisi rojeni plesalec - kdo pa je? Doma treniraj pred ogledalom, da se vidiš.

7.45

Zvoni! K pouku! Dobimo se v torek zjutraj ob sedmih. In ne pozabite: v sredo imamo vaje zjutraj in popoldan, dokler ne izpilimo. V četrtek gremo namreč na Bled, kjer se bomo s točko predstavili slovenskim ravnateljem. To bo prava generalka pred našim festivalom.

7.55, PODOBNO 8.45

V razred prihajajo osmošolci, moji učenci, skoraj vsi sodelujejo pri zaključni točki. Kaj misliš, o čem teče pogovor? O vajah, seveda! Kako prijetno in nagrajujoče.

Vidiš, dragi moj Dnevnik, takole se že nekaj časa začenjajo naša jutra in še nekaj časa se bodo. Vse do 14. aprila, ko se bodo k nam v Sevnico pripeljali udeleženci vseh šol, ki sodelujemo v projektu, mi pa bomo njihovi gostitelji in jih bomo pozdravili, vodili po Sevnici ... In se predstavili. Pa mislim, da bomo na vse skupaj lahko prav ponosni!

Ura je pozna in grozna, moram v posteljo.
K sreči je jutri sobota, bom malo potegnila ...
Lepo Te pozdravljam,
tvoja Danica

DANICA PRNAVER

UČITELJICA SLOVENSKEGA IN ANGLEŠKEGA JEZIKA
OŠ SAVA KLADNIKA SEVNICA.

ZAKLJUČEK

POTREBNO JE, DA TUDI UČITELJI SPOZNA MO TA PODROČJA UMETNOSTI

Lepo je bilo, da sta Katarina Slukan in Urška Jež prišli na šolo tako kot na začetku, ob predstavitvi projekta, da so učenci dokončali »sliko« o projektu. Skozi igrivi kviz, ki sta ga pripravili, so razmišljali o pomenih in namenih dejavnosti, ki so jih počeli v času trajanja projekta. Priznanja, ki so jih prejeli, so bila dokaz o njihovi dvoletni aktivnosti v projektu Kulturstik, kar ni malo. Za zaključek bom napisala še nekaj vidikov, ki smo jih zaznavali skozi projekt pri vseh, ki smo bili vpleteni. Zelo pomembno in ključno je bilo, da smo na naši šoli imeli za sodelovanje v projektu popolno podporo vodstva šole, ravnateljico, ki je odprto sprejemala ustvarjalne ideje, ki so prihajale s strani projekta in tudi sodelujočih učiteljev na šoli. Pokazala je veliko zanimanja in razumevanja za sprejemanje vsebin pri učencih in je sodelovala v šolskem timu ves čas projekta. Učenci so vsebine sprejeli različno, vendar zelo pozitivno. Večina stvari je bila za njih nova, zato so na začetku nekateri imeli tudi zadržke, ki

pa so se počasi razblinjali. Po našem mnenju so nove vsebine sprejeli lepo, vendar imajo v vsakdanjem življenju še premalo stika s tovrstno kulturo, saj ugotavljamo, da berejo malo stripov, stiki, ki jih imajo z animiranimi filmi, so večinoma ameriške produkcije, ki so sicer dobri, a predstavljajo le ozek in skoraj enostranski del ustvarjalnosti na tem področju. Še najmanj stika imajo z gledališčem, saj je ogled predstav odvisen od tega, če to področje otrokom odkrivajo starši, pa tudi odmaknjenost od centrov tovrstnega dogajanja in finančno breme naredi ta svoje. Zato je še toliko bolj pomembna vloga šole, ki ne samo, da otrokom omogoči več stika z različnimi kulturnimi dogajanja, ampak jim lahko pomaga te vsebine približati bolj poglobljeno. Mladi morajo spoznati sodobne oblike izražanja, ki so izraz tega časa in skozi katere ga bodo tudi bolje spoznali in razumeli.

Ovira, ki šolam stoji na poti, je pomanjkanje časa, v katerega bi tovrstne vsebine umestili. Dni dejavnosti, sploh kulturnih, v zadnji triadi ni dovolj, učni načrt pa zapolni ure pouka in za nove vsebine ni prostora. Potrebno je, da tudi učitelji spoznajo ta področja umetnosti. Tako bomo lahko bolj pogumno sodelovali in se odločali za njihovo vključitev v vsakdanje šolsko delo ali nadstandardni program. K temu že sedaj veliko pripomore to, da ima npr. Kinodvor iz vsebinskega, vzgojnega, pedagoškega vidika in z vidika možnosti njihove obravnave, pristopa zelo nazorno predstavljene filme, ki so namenjeni mladini različnih starostnih skupin. Seveda bi k temu veliko pripomogla tudi izobraževanja, delavnice za strokovne delavce, takšne, kot je bil izobraževalni seminar za učitelje, ki smo ga imeli v Sevnici. Pomemben člen v verigi ljudi, ki prihajamo v stik s kulturo, so starši, zato bi bilo nujno rezultate,

ki smo jih dosegli v okviru projekta in ki bi jih lahko dosegali z vključevanjem teh vsebin v šole, predstaviti njim in tudi ostalim, sorodnikom, prijateljem.

Vsi skupaj bomo, obogateni s temi izkušnjami, spoznanji in tudi znanji s kulturnih področij, s katerimi smo v projektu Kulturstik prišli v stik, pozorneje spremljali in razumeli sorodne vsebine in dejavnosti okrog nas in jih želeli še videti in doživljati. Marsikatero od spoznanj in izkušenj smo že nezavedno ali zavestno vključili v naša življenja, in ker so bile pozitivne, bomo še naprej iskali stik z novimi. V idealnem primeru se lahko iz vsega tega postopoma razvijejo in oblikujejo vrednote, na katere bomo vsi ponosni.

URŠKA TUŠAR
UČITELJICA LIKOVNE VZGOJE
OŠ PRESTRANEK

VELIKO MOZNOSTI IN USTVARJALNOSTI

»Umetnosti za otroke« spadajo h kulturni vzgoji, ki v izobraževalni kot v kulturni sferi še niso ustrezno sistemsko umeščene, spodbujane in osmišljene. Kulturna vzgoja za otroke se tudi pri pouku do neke mere sicer izvaja, vendar sta koncepta kulturne vzgoje in otroške kulture premalo domišljena, dorečena in aktualizirana.

K projektu Kulturstik smo na začetku na naši šoli pristopili neodločno. Veliko smo razmišljali o kulturi in umetnosti, ki je drugačna, neobičajna, posebna. Zavedali smo se, da je naši učenci ne poznajo dovolj, ker se večina še ni srečala z drugačnimi oblikami umetnosti. Naši dvomi so se potrdili po prvi uradni predstavitvi projekta. Bilo je zanimivo, a drugačno. Neznano, tuje. Odločili smo se, da bomo vseeno odločno stopili na pot neznanega in to poskusili učencem čim bolj približati.

Po ogledu filma *Perzopolis*, gledališke predstave *Show your face!* in predvsem po dvodnevni delavnici na naši šoli, ki so jih vodili odlični animatorji, smo se prepričali, da je bila naša odločitev za Kulturstik prava.

V začetku smo si za glavni cilj in vodilo zadali, da bomo naučeno in videno uporabljali na področju gledališkega krožka. Tudi v tim, ki je skrbel za projekt na šoli, so bili vključeni učitelji glasbe, slovenščine, športne in likovne vzgoje, učitelji področij, ki pri vsaki gledališki predstavi pomenijo nepogrešljiv element.

Pri delu v okviru projekta Kulturstik smo upoštevali interese učencev, njihove individualne sporazumevalne zmožnosti in uravnoteženost področij umetnostne in neumetnostne rabe jezika. Delo so učenci povezovali z znanjem, ki so ga pridobili pri vseh predmetih v šoli, poudarek je bil tudi na vseh vsebinah, videnih v okviru projekta. Učenci so si oblikovali stališča za prepoznavanje kvalitetne predstave, učili so se ceniti ustvarjalnost drugih ustvarjalcev in učencev drugih šol, zelo so razvijali zanimanje za sprejemanje različnih predstav, gledališče so spoznali kot sintezo različnih umetnosti, ki ponuja veliko možnosti oz. ustvarjalnosti.

MOJCA TOMŠE ŽIBERT

**UČITELJICA SLOVENSKEGA JEZIKA
OŠ RAKA**

KULTURSTIK - POSTAJA NA VIJUGASTI POTI UČENJA

S Kulturstikom, ali bolje rečeno z idejo o projektu, ki bo zajemal vse elemente Kulturstika, sem se prvič srečala pred dobrima dvema letoma. Katarina Slukan me je k sodelovanju povabila kot sodelavko Društva za oživljanje zgodbe 2 koluta, ki se že nekaj let ukvarja s propedeutično dejavnostjo na področju animiranega filma. Vzgojno-izobraževalni program Slon se je razvil kot del Mednarodnega festivala animiranega filma Animateka, kmalu pa je prerasel njegove okvire in mentorice društva v vrtcih in šolah po vsej Sloveniji vsako leto izvedejo okoli 160 delavnic, povezanih z animiranim filmom. Vendar na tem mestu ne želim opisovati naših programov in zgodovine Slona, ki se je rodil in rasel pod budnim očesom pedagogov, animatorjev, filmskih strokovnjakov in medijske psihologinje. K mozaiku vtisov in zapisov v nastajajočem zborniku želim predvsem dodati nov pogled na sodelovanje, ki se je odvijalo v okviru Kulturstika.

Mislím, da bi se vsi vpleteni v Kulturstik strinjali, da je projekt preplet idej in predlogov vseh nas, doseženo in izvedeno pa rezultat vzajemnega učenja, sodelovanja in premagovanja strahu pred novim in neznanim. Ne le učiteljev in učencev, ki so se prvič srečali z nekaterimi zvrstmi umetnosti in imeli morda prvič v življenju priložnost soustvarjati s tistimi, ki jim »biti umetnik« pomeni način življenja. Moja življenjska pot me je popeljala nekam vmes. Kljub temu da je moj vsakdan prežet s kulturo in umetnostjo in mi tudi ustvarjanje ni tuje, se nikakor ne morem označiti za

umetnico. In kljub temu da občasno del svojega časa posvečam tudi delu z otroki, nisem pedagog. Moja pot, ki se vije med umetnostjo in vzgojo, je predvsem pot producentke, ki ustvarja pogoje in okoliščine primerne za rast kulture, umetnosti in otrok. Zato se mi zdi, da sem Kulturstik doživela na povsem svoj način. In bila tudi sama vpeta v proces učenja. Znanje, ki me je pri tem oplemenitilo, bom nedvomno uporabila na različnih postajah svoje vijugaste življenjske poti.

Pri svojem delu se pogosto srečujem s šolami. A sodelovati s šolo kot zunanji partner in izvajalec dodatnih vsebin je povsem drugačna izkušnja kot s šolo postati partner pri doseganju skupaj zastavljenih ciljev. Šele izkušnja Kulturstika mi je priprla vrata v zakulisje nastajanja izobraževalnih vsebin, dinamike dela v kolektivu učiteljev in vpetost v nacionalne smernice izobraževanja ter postopek prevajanja teh na izvedbeno raven. Razumeti poglede, dvome in pomisleke pri izvajanju nekaterih aktivnosti, ki so osebi, vpeti v določeno zvrst umetnosti, tuji, saj se ne zaveda tančic, ki zastirajo pogled zunanjemu opazovalcu.

Kulturstik je bil zasnovan izrazito interdisciplinarno, združevalno in povezovalno, pri čemer je šlo predvsem za prečenje mej posameznih zvrsti umetnosti in zlivanje teh preko meja predmetov na šolskem urniku. Kljub temu pa smo bili včasih primorani postaviti meje. Meje predvsem v smislu ubeseditve intuitivnega, s čimer se »kulturniki« pogosto zadovoljimo. Sodobna umetnost kot intimna izkušnja, intuitivno poiskana subjektivna resnica v videnem in doživetem. Vendar smo morali najprej skupaj postaviti mejo; do kod je lahko neka izkušnja subjektivna in intimna ter kako potem ubesediti intuitivni nauk umetniškega dela ter ga pribli-

žati publiki, ki izbrane oblike ni vajena, ni večša njenega branja ter nima percepcijskih orodij, ki bi ji omogočila prijeti izkušnjo, jo ubesediti in deliti s svojimi vrstniki. V začetku so se pojavljali predvsem dvomi o zmožnosti mladih izluščiti izkušnjo, vendar so nas s svojo zmožnostjo intuitivnega zajemanja pomenov, občutij in vsebin izjemno presenetili. Ugotovili smo, da učenci v primerjavi z odraslimi, ki se prvič srečajo s sodobnimi zvrstmi umetnosti, veliko lažje presežejo blokado pred neznanim ter se videnemu predajo z veliko mero odprtosti in intuicije. Dvomi o nerazumljivosti, zahtevnosti in nekonvencionalnosti izbranih del so se ob pozitivnem odzivu učencev hitro razblinili. Če smo se na začetku projekta pri opisu predstavljenih vsebin pogosto srečevali s pridevniki »zanimivo, čudno, drugačno«, lahko ob koncu projekta zapišem, da se je izjemno razvila sposobnost učencev videno opisati s pridevniki, ki so bolj opisni in povedni. Tako pridevnike, ki so neke vrste mašilo, zamenjajo konkretni opisi občutij in interpretacij videnega.

Da lahko ob koncu projekta zapišemo tovrstne ugotovitve, je predvsem rezultat dialoga in medsebojnega učenja. Najprej dialog med učitelji in umetniki, dialog med različnima pogledoma na učenje in pridobivanje znanja. Če je v šolskem procesu učenja rezultat učenja oprijemljiv in v veliki meri znan vnaprej, gre pri umetnosti za ohlapnejše razumevanje učenja. Gre za t.i. učenje za življenje, kjer »učenec« pridobi osnovna znanja in orodja, šele lastna ustvarjalnost pa je tista, ki prinese unikatne in neponovljive učne rezultate. V primeru Kulturstika je po mojem mnenju ravno sinergija obeh tipov učenja prinesla rezultate. Na eni strani so učitelji s pripravami pri različnih predmetih učence usposobili za percepcijo različnih spektrov in ravni videnega,

umetniki pa so jih v spremljajočih delavnicah opremili z orodji, ki so jim omogočili izražanje lastne kreativnosti. V tem procesu se torej niso učili le učenci. Tudi učitelji in umetniki s(m)o postali učeči v tej verigi. Prvi nauk v tej zgodbi pa je bilo nedvomno vzajemno spoštovanje znanj, ki so na nek način podobna in hkrati specifična. S skupnim delom in oblikovanjem vsebin smo se tako učili sami. In ustvarili vsebine in aktivnosti, ki so obogatile otroke.

Projekt Kulturstik je bil zasnovan z željo doseči določene cilje, med katerimi bi na tem mestu želela izpostaviti predvsem razvijanje kroskularnega dela v kulturno-umetniški vzgoji, približevanje kulturno-umetnostne vzgoje pedagogom ter spodbujanje rednega sodelovanja med kulturnimi ustanovami in šolami pri zagotavljanju kakovostnih vsebin in pri oblikovanju pedagoških gradiv. Menim, da smo te cilje uspešno dosegli. K rezultatom, ki pa se jih na samem začetku nismo nadejali, pa moramo po mojem mnenju dodati še približevanje izobraževalnega procesa umetnikom, izobraževanje umetnikov v smislu prilagajanja vsebin učnim ciljem ter vzpostavitev vzajemnega zavedanja o raznolikosti pogledov, ki je ob enakovrednem dialogu lahko zelo plodno. Če smo morda k projektu pristopili predvsem v želji šolam odpreti vrata v sfero umetnosti, smo v preteklih dveh letih spoznali, da k vsakim vratom lahko pristopimo z dveh strani. In ko so se vrata odprla, smo tudi sami pokukali v nov svet. Svet, ki nam bo nedvomno pomagal razumeti. Razumevanje pa nam bo omogočilo še uspešneje snovati nove kulturne vsebine in spremljevalne aktivnosti s propedvitičnim predznakom.

Kulturstik torej ni le nekaj, kar je stičišče različnih šol, stik učencev z manj znanimi ume-

tniškimi zvrstmi. Kulturstik je na svoji poti po mojem mnenju postal predvsem ploden stik dveh kultur - izobraževalne in umetniške - ki sta se prepletli in z roko v roki vsem udeležencem odprli nove perspektive.

URŠKA JEŽ

DRUŠTVO ZA OŽIVLJANJE ZGODBE 2 KOLUTA

KVIZ ZA KONEC

Namen: preveriti, kaj so učenci v okviru projekta Kulturstik spoznali

Oblika: poučni kviz

UVOD

predstavitev, namen in potek ure, razdelitev v skupine, pravila igre

PANTOMIMA ZA OGREVANJE

Navodila: Učenci žrebajo gesla, ki predstavljajo nekatere ključne besede projekta ter jih brez besed kažejo svoji skupini/razredu, ki jih mora uganiti.

Ključne besede: Kinodvor, Bunker, *Perzopolis*, *Show your face!*, strip, sodobni ples, animirani film, cirkus.

Namen igre: Glede na to, da smo se v projektu ukvarjali predvsem z umetniškimi zvrstmi, ki veliko uporabljajo nebesedna izrazna sredstva, je pomenila pantomima preizkus take vrste – gibalne artikulacije.

Rezultati/opažanja: Zanimivo je bilo opazovati razlike v starostni stopnji otrok: mlajši so igro takoj zapopadli, njihovi gibi in mimika so bili izraziti, živahni, veliko so imeli predlogov, kako prikazati neko geslo, medtem ko je starejšim pantomima delala več težav. Težko so se domislili asociacij oz. načinov, kako geslo prikazati, pri tem so bili manj fleksibilni, asociativni in manj gibalno dinamični.

UGIBAJMO POKLICE.

Navodila: Po principu kviza Male sive celice imajo učenci možnost stopenjskega ugibanja. Začnejo z izhodiščnim stavkom, za katerega, če takoj uganejo, lahko dobijo najvišje število točk (5). Na vsaki stopnji dobijo dodaten namig, vendar vrednost odgovora izgubi po eno točko.

Namen igre: S to nalogo smo želeli preveriti, koliko poklicev od tistih, ki smo jih predstavili na delavnicah v projektu, so si učenci zapomnili. Gre tudi za vajo iskanja skupnih in specifičnih lastnosti/znanj/opravlil znotraj posameznih poklicev.

Primeri:

OBLIKOVALEC SVETLOBE/LUČKAR

- Ustvarja čustvene pokrajine. (5 točk)
- Z razdalje opazuje dogajanje v dvorani. (4 točke)
- Dela z elektroniko. (3 točke)
- Je pomemben del predstave, vendar ga ne vidimo na odru. (2 točki)
- V gledališču skrbi za svetlobne efekte. (1 točka)

PRODUCENT

- Kadar je njegovo delo brezhibno, je povsem neviden. (5 točk)
- Rečemo mu tudi deklica za vse. (4 točke)
- Deli denar. (3 točke)
- Poskrbi za vse delovne pogoje. (2 točki)
- Skrbi, da predstava živi tudi po premieri. (1 točka)

FILMSKI OPERATER

- Vajen je gledati skozi majhno okence. (5 točk)
- Pri svojem delu pogosto lepi in striže. (4 točke)
- Največkrat dela zvečer in ponoči. (3 točke)
- Pri svojem delu uporablja kolute. (2 točki)
- Filme gleda vsakič, ko so na sporedu. (1 točka)

Rezultati/opažanja: Ugotovili smo, da imajo razmeroma dobro predstavo o posameznih poklicih, četudi jih težko točno poimenujejo. Predstavitve poklicev oz. še bolj ustvarjalci sami so jim ostali precej natančno v spominu.

OPIŠI POJEM.

Navodila: Vsaka skupina izžreba po eno vprašanje odprtega tipa, ki ne zahteva le enega pravilnega odgovora, pač pa opis in utemeljitev.

Na voljo imajo 5 minut skupinskega posvetovanja preden odgovor javno predstavijo.

Namen: Vprašanja so različnih zahtevnostnih stopenj, vsa pa so zastavljena tako, da puščajo veliko svobode in premisleka pri odgovoru. Zanimalo nas je namreč, kako razumejo določene pojme, s katerimi so se srečali v okviru projekta. Vaja zahteva veliko mero abstraktnega mišljenja in povezovanja.

Primeri vprašanj:

- Naštej vrste tehnik animiranega filma.
- Na kaj moramo paziti pri sestavljanju akrobacij?
- Razlika med klasičnim in sodobnim gledališčem.
- Razlika med hip-hopom in sodobnim plesom.
- Kaj odlikuje dober strip?

Rezultati/opažanja: Veliko odgovorov je bilo opisnih, kar pomeni, da so učenci razmišljali skozi zelo konkretne primere, vseeno pa smo bili tudi priča zanimivim miselnim sintezam, ki so prešle takoj na bistvo problema/pojava.

ZA IN PROTI

Navodila: Učenci morajo za izbrano trditev poiskati argumente za in/ali proti.

Namen: Podobno kot v prejšnji vaji tudi tu iščemo njihove definicije in razmislek, ki ne bi temeljil na predhodno podanih razlagah, pač pa na lastni izkušnji.

Primeri trditev:

- Vsi učitelji bi morali imeti trening sodobnega plesa.
- Kulturna vzgoja je enako pomembna kot matematika.
- Tudi cirkusu lahko rečemo umetnost.

Rezultati/opažanja: Čeprav pri skupinskem delu težko govorimo o splošni ravni znanja, saj prevladajo le nekateri učenci, pa nas je splošna raven razumevanja oz. zrelost odgovorov presenetila. Učenci so sami od sebe posamezne izkušnje povezali v smiselno in sistematično celoto. Samo pri pojmu kulturne vzgoje se največkrat pojavlja ozko dojetje, ki jo enači z lepim, kulturnim vedenjem, medtem ko je umetniško pri teh odgovorih povsem odsotno.

URŠKA JEŽ

DRUŠTVO ZA OŽIVLJANJE ZGODBE 2 KOLUTA

KATARINA SLUKAN

KOORDINATORICA PROJEKTA KULTURSTIK

KULTURSTIK - IZZIV IN PRILOŽNOST

Spoznati in ustvarjati v projektu EU je bila za našo šolo novost, za katero sem si kot ravnateljica želela, da bi se nam zgodila. Morda ne ravno kot vodja projekta, ampak kot sodelujoči. Vendar se je izkazalo, da smo lahko tudi vodilna šola, seveda če imamo človeka, ki ve, kaj vse lahko ponudi, kaj je možno pridobiti in ki je dovolj trmast in vztrajen. To je bila koordinatorica Katarina Slukan, ki ji lahko rečemo kar vodja projekta. Zelo dobro je poznala umetnostna področja, bila dobra organizatorica in tudi šolsko delo ji ni bilo tuje. Za nosilca projekta je pomembno, da je projekt omogočal zaposlitev koordinatorice in poslovne sekretarke, saj tega dela ne bi bilo mogoče razdeliti med že zaposlene delavce. Dobra organizacija poslovanja Brigitte Udovč je omogočila sodelovanje poslovnih sekretark in računovodij vseh osmih šol. Prav tako je pomembno, da ima šola oz. prijavitelj dovolj lastnih finančnih sredstev, kajti ministrstvo je sredstva povrnilo šele po plačanih računih.

Vrednosti, ki smo jih pridobili kot šola nosilka projekta, so nova spoznanja in izkušnje s projektnim delom s sredstvi EU, organizacijske in timske veščine.

Bistvo vsake šole je delo z učenci in v tem projektu so največ pridobili učenci vseh osmih sodelujočih šol. To, da so se zabavali, kot so se izrazili sami, in ob tem učili, bili aktivni, da so z dejavnostmi zadovoljni, da se jih je dotaknilo, da se želijo o njih pogovarjati, nadaljevati s sodobno umetnostjo, da tisti učenci, ki niso

bili vključeni, sprašujejo, če bodo tudi za njih te aktivnosti - to je prava pot učenja. Kulturna vzgoja je na sodelujočih šolah postavila učence v vlogo ustvarjalcev in ne zgolj gledalcev. In za učitelje je opogumljajoča izkušnja, da naj se lotijo novih, njim nepoznatih področij, če seveda imajo strokovno oporo v zunanjih izvajalcih. Prepričanje, da mora učitelj vse vedeti vnaprej, vse izkusiti pred učenci, je v današnjem času nemogoče. Zaupanje v zunanje institucije in sposobnosti učencev, medsebojno ustvarjanje in refleksije so obogatile trikotnik učiteljev - učencev - zunanjih ustvarjalcev. Naša pričakovanja? Da bi se še našla sredstva in programi, kjer bi s sodobno umetnostjo vzgajali in učili mladi rod.

JELKA SLUKAN

**RAVNATELJICA IN VODJA PROJEKTA KULTURSTIK
OŠ SAVA KLADNIKA SEVNICA**

KAJ SE ZGODI, KO SE SREČATA SVETOVA S POVSEM RAZLIČNIMA NACINOMA DELOVANJA?

ZAČETKI ...

... segajo v zgodnje poletje 2009, ko smo na Bunkerju, zavodu, ki se ukvarja s sodobno gledališko produkcijo, prejeli obvestilo o razpisu Ministrstva za šolstvo in šport z naslovom Vključevanje kulturne vzgoje v izvedbene kurikule in dvig ravni kulturne pismenosti. Čeprav je Bunkerjeva primarna aktivnost ustvarjanje in prikazovanje sodobnih predstav in je v svojih trinajstih letih obstoja že uspešno zgradil prepoznavnost in stabilno jedro svoje publike, pa se v zadnjem času tudi intenzivno ukvarja s širjenjem poslanstva na druga umetnostna polja, ki vabijo k sodelovanju novo publiko.

Že prej se nam je porajalo ogromno idej o najrazličnejših projektih, ki bi jih lahko ponudili mladim, pa nobene izkušnje dela s šolami. Zato smo vedeli, da razpis za nas predstavlja odskočno desko v polje vzgoje in izobraževanja. Potem smo iskali. Po eni strani druge kulturne organizacije, pripravljene sodelovati, in po drugi šole. Iskanje partnerjev ni bilo lahko, saj se je večina ob omembi evropskih skladov umaknila. Najlažje je bilo, seveda, prepričati najbližje: moja mama, ravnateljica OŠ Sava Kladnika Sevnica, je bila prva, ki je privolila v sodelovanje in tako postala prijaviteljica. Morda nam je kdo nameral očitati »kuhinjo vezi in poznanstev«, vendar, iskreno rečeno, ne vem, če bi lahko projekt, ki je zaradi evropskega financiranja tako birokratsko zapleten, izpeljali brez popolnega medsebojnega zaupanja in podpore. Obenem smo našli močne zaveznike v dveh

kulturnih ustanovah: Kinodvoru in Društvu za oživiljanje zgodbe 2 koluta. Od tu naprej je šlo gladko, če odštejemo dejstvo, da je vsak razpis uvajanje v nov besednjak, v nov sistem. Skupaj smo poiskali še preostale partnerje, oblikovali program in ga spisali ustrezno vsem razpisnim pogojem. Kasneje smo izvedeli, da je pravzaprav redkost, da pobuda in tudi vsa vsebina pridejo s strani kulturnih akterjev. Običajno in pričakovano bi ta del opravile šole same. Nam se je takrat to zdelo samoumevno. Kdo bi lahko bolj poznal naše delo in ostalo umetniško produkcijo, če ne mi sami? Poleg tega smo razvili spretnosti prijavljanja na razpise, saj je od tega odvisno preživetje vsake manjše, pa tudi prodornejše kulturne ustanove.

REZULTAT JE IZKUŠNJA

Kar se je začelo naključno, ali bolje rečeno spontano, je postalo naša najpomembnejša kvaliteta. Danes namreč, ko merimo in ocenjujemo lastne rezultate, vidimo, da je dejstvo, da so program zastavili kulturniki, odločilno vplivalo na vse nivoje projekta. Seveda to ne pomeni, da so bili učitelji brez aktivne vloge. Brez njihove zavzetosti se ne bi zgodilo nič. Ampak ti, ne glede na predhodno umetnostno izkušnost in razgledanost, danes pričajo o pomembni izkušnji, ki jih je pahnila v učenje novega in v stik z vsebinami, ki bi se jim drugače ognili ali pa jih preprosto spregledali.

Podobno smo opazili tudi pri učencih. Čeprav njihovi odzivi zasedajo celoten spekter, od navdušenja do neprizadetosti, je tistih, ki so v ponujenih aktivnostih izjemno uživali, neprimerljiva večina. Da smo jim uspeli približati sodobne umetniške vsebine in jih postaviti pred izzive, pričajo tudi njihovi odgovori in stvaritve, ki so nas večkrat tekom projekta presenetili

z zrelostjo in globino. Na končnem kvizu, ki sva ga z Urško Jež, izvršno producentko Društva za oživiljanje zgodbe 2 koluta in sooblikovalko Kulturstika, pripravili kot simbolični zaključek in hkrati evalvacijo, so skoraj v vseh skupinah na šolah učenci znali opisati bistvo posameznih umetnostnih zvrsti in aktivnosti, ki smo jim jih predstavili. In to izključno kot lastna spoznanja. Nihče jim namreč ni recital definicije sodobnega plesa ali jim razlagal, zakaj je tudi cirkus umetnost. Njihovi odgovori so odsevali tudi polno svežih spominov in intenzivnih doživetij s samih aktivnosti.

ODKRITI POTENCIALI

Čeprav je bil projekt v prvi vrsti namenjen učencem, smo odkrili vsaj toliko potencialov tudi za delo z učitelji. Eno večjih presenečenj se je zgodilo pri delavnici sodobnega plesa, ki smo ga učiteljem predstavili v uvodnem seminarju. Tja smo prišli z veliko mero nelagodja in odšli prijetno mehki in sproščeni. V delavnici animiranega filma, ki je sledila, smo se s polnim užitek predajali skupinskemu ustvarjanju animacij in prepričana sem, da gre zaslugo pripisati sprostitvi in zaupanju, ki se je spletlo med vajami plesa. Postalo je popolnoma jasno: telo je osnovni organ komuniciranja, doživljanja, čutenja in ne laže. Vendar je v našem kulturnem okolju, ne le v šolah, prezrto, zatrto. Seveda smo se spraševali, ko smo sproščeni kot otroci igraje ustvarjali animirane filme: kaj in kje je telesno v šolah? In kje potemtakem zares izkustveno? Ali nismo morda poučevanja zreducirali na en sam kanal: besedo razuma? Čeprav se ob tako imenovanem mehkem pristopu, ki ščiti in mogoče razvaja učenca, in pestri paleti vseh pripomočkov in didaktičnih gradiv zdi ravno obratno. Kasneje smo imeli priložnost opazovati tudi

učence, ravno prav stare, da jim je nerodno, da so nerodni, da se začenjajo zavedati telesnega in ga ponovno definirati. Oziroma izgubljeni na poti v odraslost? Mar ni bilo o pomenu gibalne inteligentnosti in čutne pismenosti napisanih že kupe knjig? Pa vseeno je bila moč telesnega za nas novo odkritje.

Drugo presenečenje, predvsem moje osebno, je bil strah. Ne le strah pred neznanim, ta je povsem običajen. Strah učiteljev pred poučevanjem nečesa, česar ne poznajo: vojne v Iraku, islama, sodobnega, abstraktnega, umetniškega ... Meni se zdi, da je tem in spretnosti, ki jih odrasli ne poznamo dovolj, da bi jih učili, neskončno. Vendar kako učiti nekaj, česar ne poznaš? Kaj se zgodi z vlogami v učnem procesu in njihovimi razmerji, če nihče ne ve več kot drugi? Kdo določa, kaj je primerno in kaj preveč zahtevno? In kaj je pravzaprav znanje?

Članki, zbrani v zborniku, vsi po vrsti pričajo o neprecenljivi izkušnji, ki se ti zgodi le, ko nečesa ne veš vnaprej. Zato smo se sploh lahko učili, odkrivali in bili ob vsakem novem spoznanju nagrajeni z lastnim zadovoljstvom. In zrelostjo učencev, ki bi jo zlahka spregledali, če bi morali za nami ponavljati pravilne odgovore. Tu je temeljna razlika v pristopu umetnikov in učiteljev. Umetniki so z različnimi orodji sprožali proces, rezultati pa so bili povsem prepuščeni udeležencem in se niso ocenjevali. Temeljni princip ustvarjanja je improvizacija, ki poteka po svojih pravilih. Vsak rezultat je nov začetek, vsaka napaka nova možnost.

Naš projekt je uspešen primer ustvarjalnosti in učenja novega. Kar je možno le ob določenih pogojih: čas oziroma prostor - prazen mentalni prostor, ki ga polniš sam na podlagi lastnih doživetij, čas, ko raziskuješ. In seveda zadosten ščep financ. Storilnost je naredila svoje: šole so

prenasičene z vsebinami, ki si predvsem konkurirajo med seboj, in vsakič, ko se posodablja kakšnega od učnih načrtov, se vsebine predvsem prištevajo, manj odštevajo, didaktični napotki pa množijo. Kaj pa, če je tisto, kar potrebujejo učitelji, nekaj spontanega, nedoločenega časa, kakšna ura na teden, ki nima vnaprej določenega namena in predvidenega rezultata?

Ko smo s sodelujočimi umetniki evalvirali projekt, smo zaključili: naj se umetnostna vzgoja predvsem ne razprši na merljiva, predvidena vprašanja - odgovore, nize definicij, sezname pomenov in popise fenomenov, ki se razgubijo v urah različnih predmetov. Naj ostane izkušenska, naj gradi na doživetjih, oblikovanju lastnega mnenja in pravici ne vedeti, ne marati.

KATARINA SLUKAN

KOORDINATORICA PROJEKTA KULTURSTIK

ABSTRACT

INTRODUCING CONTEMPORARY ART TO ELEMENTARY SCHOOLS

Kulturstik is a cooperation project amongst diverse cultural institutions on the one hand and a network of altogether eight elementary schools on the other; the entire consortium was coordinated by Savo Kladnik Sevnica Elementary School. Kulturstik took place between February 2009 and October 2010 and was financed by the Ministry of Education and Sport in the framework of the European Social Fund. Altogether 596 students from the final triad of elementary school education and over 65 teachers of various subjects participated in the project. Its content was significantly shaped by the aforementioned partners, namely cultural institutions with different, but nevertheless well defined profiles: Bunker - an institution actively involved in the field of contemporary performing arts, Kinodvor art cinema, Društvo za oživiljanje zgodbe 2 koluta, dedicated to animated film, later on also Cirkokrog - Slovene association for circus pedagogy, comics masters

from Forum Ljubljana, as well as dancers and choreographers from the arena of contemporary dance.

The core of the program was grounded in an effort to introduce rather more contemporary, aesthetically demanding and socially engaged artistic contents to the elementary school teaching curriculums. This introduction of contents was envisaged in a form of planned gradation: from more familiar, recognizable themes and artistic expressions to more demanding, less familiar contents and forms; from observation and training in the role of a spectator to a position of an active creator. The following aims were considered especially significant:

- developing a cross-curricular approach for education in arts & culture;
- designing a project plan to serve as a basis for an amended outline of the proposed school curriculum;
- bringing arts & culture education closer to the pedagogues;
- encouraging the setting up of a permanently active network of cultural coordinators at schools;
- facilitating regular cooperation amongst cultural institutions and schools in their mutual effort to ensure contents of high quality on the one hand and in developing pedagogical materials on the other;
- introducing art to children and youth;
- acquainting participants with cultural institutions;
- increasing the level of cultural competences and literacy;
- awareness-raising on the meaning of language as a basic cultural component;
- facilitating creativity and desire to acquire new skills and competences;

developing the capability of reflective judgement and of situating cultural contents properly;

- increasing individual and group ability of autonomous articulation through various artistic genres;
- encouraging development and convincing presentation of one's own views;
- developing the ability of connecting diverse information, approaches and methods from various technical disciplines and cultural fields;
- raising ethical consciousness and respect for difference;
- gaining social skills and competences in the group work segment;

developing an emotional and cognitive functioning of an individual in a balanced manner;

- forming a healthy and critical self-confidence of young people as a necessary condition for an independent life in a public sphere as well as in an intimate one.

We performed introductory lectures - presentations for the students, and a one-day seminar for teachers with contemporary dance and animated film workshops. The introductory part was followed by film viewings, chosen by the schools out of those offered. The films were accompanied by pedagogical materials to help prepare the students for a viewing in advance and to allow them to reflect upon the film or the contents seen. We have also invited all project participants to enter a contest for the best project logotype, which was chosen by an expert committee amongst all the children's works received.

Viewing of a contemporary stage movement performance entitled *Show your face!* came next and was accompanied by ten different discussions and short practical workshops,

which were run by performance creators themselves. Those who are normally not seen on stage also presented their work: lighting and sound designers, a theatre critic and a publicist, a producer, a costume designer, a choreographer, etc. Students were quite impressed by these conversations as they allowed them not only to form a direct contact with the artists, but also to have some insight in the complexity of works of art, thus giving a theatre visit something of a final touch.

A transformative action from a passive to an active role followed, leading students from being mere spectators to becoming creators: workshops in animated film, contemporary dance, circus and comics introduced various techniques and work processes as encountered in respective genres to the students. The creative process was wrapped up with a smaller artistic creation, which was presented to the entire school at the end. Even though highly different in their nature of work, all workshops without exception turned out to be a great success thanks to the thematic areas chosen on the one hand and to passionately involved external mentors on the other. Those mentors provided room also for the otherwise less successful students to prove themselves.

With knowledge and inspiration thus acquired students began their work in smaller groups. Each school prepared a short staging for a festival to be held in Sevnica. Some were helped by the workshop mentors and some took on the challenge on their own. Almost all project participants were gathered on 14 April 2010 at the Kulturstik Festival to present their works to each other: a comics exhibition, a series of animated films and short performances, which were developed on the basis of contemporary dance,

circus skills and other workshops, presenting project disciplines.

The evaluation clearly indicates that the project was considered successful by teachers as well as participating artists alike. Teachers found the element of self-education particularly positive as it posed a challenge for them to search for new ways of presenting contents and at the same time allowed them to learn about art; the artists on the other hand were content to form contact with new audiences and pleased to see children participate with a spirit of curiosity and creativity, which evades standardized limitations and frames of mind.

The project partners agreed that it would be useful and desired for this work approach to become a rather more permanent feature in elementary schools on the one hand and for education in arts & culture to extend far beyond the frameworks of the so called »cultural« days on the other.

KOLOFON

Uredništvo Katarina Slukan, Alma R. Selimović
Prispevki Mateja Bogovič Fifnja, Mojca Jevšnik,
Urška Jež, Ana Kaluža, Natalija Orlič, Danica
Prnaver, Jelka Slukan, Mojca Tomše Žibert, Urška
Tušar, Romana Zorko, Biserna Židom
Lektura Petra Klenovšek, Silva Plevnik
Prevod Brigita Šoštarič, Ajda Šoštarič
Oblikovanje, prelom Mojca Bizjak
Slikovna gradiva arhiv projekta Kulturstik

Založila OŠ Sava Kladnika Sevnica,
zanjo Jelka Slukan, ravnateljica
Tisk Artes studio
Naklada 250 izvodov

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.015.31:7(082)

KULTURSTIK : pilotni projekt uvajanja novih, sodobnejših
vsebin in metod kulturno-umetnostne vzgoje v kurikule
osnovnih šol :
zbornik / [prispevki Mateja Bogovič Fifnja ... [et al.] ;
uredništvo Katarina Slukan, Alma R. Selimović ; prevod Brigita
Šoštarič, Ajda Šoštarič ; slikovna gradiva arhiv projekta
Kulturstikl. - Sevnica : Osnovna šola Sava Kladnika, 2010

ISBN 978-961-91748-7-6
1. Bogovič Fifnja, Mateja 2. Slukan, Katarina, 1979-
253162752

LJUBLJANA, OKTOBER 2010

Kulturstik

Je to nekaj v zvezi s kulturo?

Ta nam najbolj ne leži, zato smo najprej mislili, naj vse skupaj hitro se odvrta.

Pa zmotili smo se vsi, saj Kulturstik je bil kul:

Perzopolis, Show your face!, delavnice in zaključni festival ...

Vse čisto super, smešno, zabavno je bilo.

Ampak zakaj ga drugo leto več ne bo???

URŠKA GRAMC
8. RAZRED, OŠ JOŽETA GORJUPA
KOSTANJEVICA NA KRKI